

Rizično ponašanje studenata u kontekstu novih medija

Kričkić, Dea

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:065685>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera Osijek

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**RIZIČNO PONAŠANJE STUDENATA U KONTEKSTU NOVIH
MEDIJA**

Diplomski rad

Dea Kričkić

Mentor: doc. dr. sc. Daniela Šincek

Osijek, 2016.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

Studij: Diplomski studij psihologije

Dea Kričkić

**RIZIČNO PONAŠANJE STUDENATA U KONTEKSTU NOVIH
MEDIJA**

Diplomski rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana socijalna psihologija

Mentor: doc. dr. sc. Daniela Šincek

Osijek, 2016.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Seksting	1
1.1.1 Učestalost sekstinga	3
1.2. Nasilje preko interneta.....	6
1.2.1 Učestalost nasilja preko interneta.....	8
2. Cilj, problemi i hipoteze	9
2.1. Cilj	9
2.2. Problemi.....	10
2.3. Hipoteze.....	10
3. Metoda	10
3.1. Sudionici.....	10
3.2. Instrumenti.....	11
3.3. Postupak.....	13
4. Rezultati	13
4.1. Raširenost slanja i primanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa te činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta.....	13
4.2. Motivi upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i slika ili videozapisa, posljedice istog te percepcija studenata o raširenosti takvog ponašanja	19
4.3. Povezanost <i>sekstinga</i> i seksualno rizičnih ponašanja te <i>sekstinga</i> i činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta	21
5. Rasprava.....	24
6. Zaključak.....	31
7. Literatura.....	31

Rizično ponašanje studenata u kontekstu novih medija

Cilj ovog rada bio je ispitati odnos upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta te rizičnog seksualnog ponašanja kod studenata. Utvrđeno je kako je u posljednjih godinu dana ukupno 60.89% sudionika poslalo seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku i/ili videozapis, 60.33% primilo je takav sadržaj, dok je 19.12% sudionika primljeni sadržaj prosljedilo ili pokazalo osobama kojima nije namijenjen. Pokazalo se kako je 3.57% sudionika doživjelo, a 2.01% počinilo nasilje preko interneta u posljednjih godinu dana. Većina sudionika seksualno eksplicitne tekstualne poruke i/ili videozapise poslalo je svojem partneru te se najviše sudionika upustilo u *seksting* zbog šale, zbog nagrađivanja ili kao poklon partneru ili kao odgovor na dobivenu poruku, dok je najmanje sudionika navodilo negativne razloge za upuštanje u *seksting*, poput prisile partnera ili prijatelja. Gotovo svi sudionici svjesni su opasnosti *sekstinga*, no ipak se većina upušta u *seksting*, navodeći i pozitivne ishode poput osjećaja uzbuđenosti. Utvrđene su pozitivne i umjerene korelacije između *sekstinga* i činjenja nasilja preko interneta, *sekstinga* i doživljavanja nasilja preko interneta, kao i *sekstinga* i seksualno rizičnih ponašanja. Osim toga, utvrđene su pozitivne i slabe korelacije između činjenja nasilja preko interneta i seksualno rizičnih ponašanja te između doživljavanja nasilja preko interneta i seksualno rizičnih ponašanja. Također, utvrđena je pozitivna i umjerena korelacija između činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta. Hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je kako je seksualno rizično ponašanje značajan prediktor upuštanja u *seksting*.

Ključne riječi: doživljavanje nasilja preko interneta, činjenje nasilja preko interneta, *seksting*, seksualno rizična ponašanja

Risky college student behavior in the context of new media

The goal of this thesis was to explore the relations between sending sexually explicit textual messages, digital images or video content, practicing and experiencing Internet violence and risky sexually explicit behavior among college students. It has been statistically proven that a total of 60.89% of research participants had at least once sent a sexually explicit text message and/or video content, 60.33% had received such content while 13.12% had forwarded or shown the received content to parties for which it was unintended. 3.5% of research participants had experienced and 2.01% had committed Internet violence throughout the last year. The majority of participants had sent sexually explicit messages or video content to their relationship partners and likewise most of the participants had practiced sexting as a form of joke, a gift to their respective relationship partners or as an answer to receiving sexually explicit content while the minority of participants had stated various negative motives for practicing sexting such as peer or partner pressure. Mostly all of the participants are aware of the danger involved in sexting but still most of them indulge into sexting, also stating positive outcomes, such as the feeling of excitement. Positive and moderate correlations are proven between sexting and practicing acts of internet violence, experiencing internet violence and sexually risky behavior. Additionally, positive and moderate correlations are proven between practicing acts of internet violence and experiencing internet violence. Also, positive and weak correlations are proven between practicing acts of Internet violence and sexually risky behavior and between experiencing Internet violence and sexually risky behavior. Finally, by using the hierarchical regression analysis it has been proven that sexually risky behavior acts are significant predictor to sexting.

Keywords: experiencing Internet violence, practicing Internet violence, sexting, sexually risky behavior

1. Uvod

Sve veća dostupnost tehnoloških proizvoda, poput računala i mobitela, utječe na društveni život. Od 2000. do 2010. godine broj ljudi koji koriste internet povećao se za 399% u cijelom svijetu (Internet world stats; prema Wysocki i Childers, 2011). U razdoblju od deset godina postotak mladih odraslih od 18 do 29 godina koji koriste društvene mreže drastično je rastao od samo 9% u 2004. godini do 89% u 2014. (Duggan, Ellison, Lampe, Lenhart i Madden; prema Gahaga, Vaterlaus i Frost, 2016). Iako tehnološki napredak donosi brojne prednosti u području komunikacija, također predstavlja platformu za činjenje raznih rizičnih ponašanja.

1.1. Seksting

Jedan od (rizičnih) obrazaca ponašanja koji se pojavio razvojem tehnologije je *seksting*. Riječ *seksting* neologizam je nastao od dviju riječi iz engleskog jezika: „sex“ i „texting“ (Döring, 2014). Sve većom dostupnošću uređaja koji imaju pristup internetu te slanju tekstualnih poruka i fotografija *seksting* je postao rašireniji (Houck i suradnici, 2014).

Mnogo je definicija *sekstinga*, a za potrebe ovog istraživanja koristit će se definicija prema kojoj *seksting* uključuje slanje i primanje samoproduciranih seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa putem mobitela, ali i putem elektroničke pošte, istovremenih poruka, društvenih mreža i slično (Döring, 2014; Wysocki i Childers, 2011; Wolak i Finkelhor, 2011).

Postoje različiti načini na koje se koristi *seksting*. Prema Hudson (2011), postoje četiri oblika *sekstinga*. To su: (1) konsenzusni ili dogovorni *seksting* u kojem obje strane žele sudjelovati bez pritiska; (2) *sextbullying*, pri čemu je *seksting* sredstvo za uznemiravanje, prisilu i iskorištavanje drugih osoba; (3) ilegalni *seksting* među maloljetnicima ili između maloljetne i punoljetne osobe; te (4) rizični *seksting* koji ima razne negativne posljedice poput viktimizacije, ponižavanja, gubitka posla, razvoda i slično (Hudson, 2011).

Lenhart (2009) navodi kako se *seksting* najčešće pojavljuje u sljedećim okolnostima: (1) isključivo između dva romantična partnera; (2) najprije između romantičnih partnera, a zatim se sadržaj dijeli osobama kojima nije namijenjen; (3) između osoba koje žele započeti romantičnu vezu.

Döring (2014) razlikuje dva pristupa *sekstingu*: pristup *sekstingu* kao normalnom ponašanju i pristup *sekstingu* kao devijaciji. Prema pristupu *sekstingu* kao normalnosti, *seksting* je oblik seksualnog izražavanja i intimne komunikacije u romantičnim i seksualnim vezama. *Seksting* se također može smatrati sigurnom alternativom realnim seksualnim ponašanjima ako

ostane strogo u virtualnom svijetu te ako nije povezan s fizičkim ponašanjem. Neki adolescenti percipiraju *seksting* kao sigurniju zamjenu za stvarnu seksualnu aktivnost (Lenhart, 2009). Također, *seksting* može biti sredstvo iniciranja seksualnog odnosa (Dir, Coskunpinar, Steiner i Cyders, 2013). Proučavajući članke o *sekstingu*, Döring (2014) je zaključio kako 17/50 (34%) članaka pristupa *sekstingu* kao normalnom ponašanju. Od članaka koji *seksting* percipiraju uobičajenim ponašanjem, njih 7/17 (41.18%) označava *seksting* normalnim za maloljetnike, dok se 10/17 (58.2%) takvih članaka odnosi na odrasle osobe. Ovaj pristup najčešće je prihvaćen u člancima iz područja kulture, medija, komunikacije, seksualnosti, rodnih studija te prava. Iako se *seksting* pojavljuje u svim oblicima romantičnih ili seksualnih veza (Drouin, Vogel, Surbey i Stills, 2013; prema Döring, 2014), u literaturi se ipak najčešće smatra devijantnim seksualiziranim ponašanjem među mladima koje je povezano s mnoštvom rizika. Od 50 akademskih članaka na temu *sekstinga* napisanih između 2009. i 2013., 33/50 (66%) označava *seksting* kao problematično i nezdravo ponašanje. Članci u kojima se najčešće zauzima takav stav dolaze iz područja pedijatrije, psihijatrije, sestinstva, kliničke psihologije i kriminologije (Döring, 2014).

Kada se sadržaj distribuirao osobama kojima nije namijenjen i bez pristanka osobe koja ga je stvorila, može doći do uznemiravanja, ucjenjivanja i nasilja preko interneta (Crofts, Lee, McGovern i Milivojevic, 2014). Takvi i slični slučajevi mogu štetno djelovati na psihičko zdravlje. Žrtve mogu osjećati sram, krivnju, stigmatu, psihičku traumu, a u krajnjem slučaju može doći do samoubojstva. Ovakve su posljedice ekstremne i rijetke, međutim ilustriraju krajnju točku u kontinuumu psihosocijalnih rizika povezanih sa *sekstingom* (Strassberg, McKinnon, Sustaita i Rullo, 2013). Bailey i Hanna (2011) upozoravaju kako prosljeđene fotografije za posljedicu mogu imati odbijanje upisa na fakultet, studentske stipendije, čak i zapošljavanja. Nadalje, u „nezdravim vezama“ osobe mogu osjećati pritisak da šalju seksualno sugestivne tekstualne poruke, slike i/ili videozapise drugima. Jednom kad je takva slika poslana, nasilan partner može se koristiti prijetnjom da će fotografiju proslijediti drugima kao način kontrole i manipulacije. Nasilan partner također može proslijediti fotografije drugima kako bi ponizio fotografiranu osobu ili kao svojevrsan čin osвете nakon prekida (Salcido Carter, 2012). Važan faktor povezan sa *sekstingom* jest da osoba koja šalje seksualno sugestivnu tekstualnu poruku, fotografiju ili videozapis nema kontrolu. Posjedovanje takvih slika može se koristiti kako bi se razotkrilo, osramotilo i ucjenjivalo osobu. Također se može koristiti i kao „revenge porn“, prilikom čega se seksualne fotografije bivšeg partnera javno objavljuju kako bi ga/je se ponizilo (Morris, 2014, Willard, 2010; prema Wood, Barter, Stanely, Agathaie i Larkins, 2015).

Usprkos mogućim negativnim posljedicama *seksting* se prakticira i dalje, što bi moglo ukazivati na to da takvo ponašanje ima i neke pozitivne ishode. Naime, veća je vjerojatnost da će dvije osobe koje međusobno razmjenjuju provokativne sadržaje ući u romantičan odnos. Također, moguće je da *seksting* predstavlja „siguran“ kontekst za iniciranje seksualnih odnosa (Dir, Coskunpinar, Steiner i Cyders, 2013). No, istraživanje pozitivnih ishoda još je u tijeku.

1.1.1 Učestalost sekstinga

Malo je istraživanja koja se bave problemom *sekstinga*, prvenstveno zato što je to novo područje istraživanja koje se istražuje tek od 2008. godine, ali zamijećen je porast broja istraživanja u posljednjih nekoliko godina. S obzirom na činjenicu da je to novo područje istraživanja, rezultati su prilično nekonzistentni te se ne može pretpostaviti prava prevalencija problema, a razlog tome često je u načinu na koji se definira *seksting* (Drouin, Vogel, Surbey i Stills, 2013). Nekonzistentnosti se javljaju pri definiranju: (1) sadržaja poruka – seksualno sugestivne fotografije ili videozapisi, fotografije ili videozapisi u donjem rublju, nage fotografije ili videozapisi, seksualno sugestivni tekst; (2) medija koji se pritom koriste – mobiteli, internet, društvene mreže, elektronička pošta; (3) kontekst odnosa unutar kojeg se takve poruke izmjenjuju – predani romantični odnosi, neobavezni seksualni odnosi, prijevare i slično. Osim nekonzistentnosti u definicijama, koja se javlja zato što je literatura vezana uz *seksting* relativno nova, nije poznata pouzdanost instrumenata koji mjere *seksting* (Rice i sur., 2014).

Najviše istraživanja o raširenosti *sekstinga* provedeno je na populaciji tinejdžera, a prema dostupnim istraživanjima između 4% i 22% (National campaign to prevent teen and unplanned pregnancy, 2008; Lenhart, 2009; Strassberg, McKinnon, Sustaita i Rullo, 2013) tinejdžera poslalo je ili objavilo vlastitu голу ili polugolu sliku ili videozapis. Između 7% i 39% tinejdžera poslalo je ili objavilo seksualno sugestivnu tekstualnu poruku (National campaign to prevent teen and unplanned pregnancy, 2008; Van Ouytsel, Van Gool, Ponner i Walrave, 2014; Ybarra i Mitchell, 2014). Između 7.1% i 40% tinejdžera primilo je seksualno sugestivne slike ili videozapise (Lenhart, 2008; Mitchell, Finkelhor, Jones i Wolak, 2012; Strassberg, McKinnon, Sustaita i Rullo, 2013), dok je 48% tinejdžera primilo seksualno sugestivnu tekstualnu poruku (National campaign to prevent teen and unplanned pregnancy, 2008). Od sudionika koji su primili takve poruke, 25% ih je prosljedilo drugima (Strassberg, McKinnon, Sustaita i Rullo, 2013).

Osim toga, pokazalo se kako unutar populacije tinejdžera postoje razlike u upuštanju u *seksting* s obzirom na dob: istraživanje autora Crofts, Lee, McGovern i Milivojevic (2014)

pokazalo je kako je 38.4% tinejdžera od 13 do 15 godina i 49.6% tinejdžera u dobi od 16 do 18 godina poslalo seksualno sugestivnu sliku sebe, a 62% tinejdžera između 13 i 15 godina te 70.1% između 16 i 18 godina primilo je takvu sliku.

Što se tiče istraživanja provedenih među odraslima, provedeno ih je puno manje u odnosu na istraživanja koja su provedena među tinejdžerima, pri čemu su se istraživanja najčešće provodila među studentima. Istraživanja su pokazala kako je između 20% i 48.5% poslalo ili objavilo vlastitu голу ili polugolu sliku ili videozapis (National campaign to prevent teen and unplanned pregnancy, 2008; Reyns, Burek, Henson i Fisher, 2013; Hudson, Fetro i Ogletree, 2014), a 59% mladih odraslih osoba poslalo je ili objavilo seksualno sugestivnu tekstualnu poruku (National campaign to prevent teen and unplanned pregnancy, 2008). 64% mladih odraslih primilo je seksualno sugestivne tekstualne poruke (National campaign to prevent teen and unplanned pregnancy, 2008) dok je između 36% i 63.8 % sudionika primilo gole ili polugole slike (Reyns, Burek, Henson i Fisher, 2013; Hudson, Fetro i Ogletree, 2014). Neki autori nisu definirali sadržaj slanja (tekstualne poruke, slike ili videozapisi) te su Benotsch, Snipes, Martin i Bull (2013) utvrdili kako se 44% mladih odraslih osoba upustilo u seksting, a Gordon-Messer, Bauermeister, Grozdinski i Zimmerman (2013) dobili su vrlo slične podatke prema kojima se u seksting upustilo 43% mladih odraslih osoba. Primljenu seksualno sugestivnu sliku prosljedilo je ili javno podijelilo 35.2% mladih odraslih (Hudson, Fetro i Ogletree, 2014). Zanimljiv je rezultat istraživanja koje su proveli Hudson, Fetro i Ogletree (2014) kako se 80.9% studenata barem jednom u životu upustilo u seksting.

Pronađene su spolne razlike u upuštanju u *seksting*, iako te razlike nisu konzistentne. Primjerice, u istraživanju koje su proveli National campaign to prevent teen and unplanned pregnancy i Cosmogirl.com (2008) uočene su spolne razlike u upuštanju u *seksting*, pri čemu su se djevojke češće upuštale u *seksting*. Lenhart (2009) i Reyns, Burek, Henson i Fisher (2013) nisu pronašli razliku u upuštanju u *seksting* s obzirom na spol. Rice i sur. (2014) utvrdili su kako tinejdžeri češće šalju seksualno sugestivne poruke od tinejdžerica.

U istraživanjima je utvrđen jasan trend u učestalijem upuštanju u *seksting* s porastom dobi, pri čemu se stariji srednjoškolci češće upuštaju u *seksting* u odnosu na mlađe srednjoškolce te studenti u odnosu na srednjoškolce te su se mladi odrasli češće upuštali u takva ponašanja u odnosu na tinejdžere (Lenhart, 2009; Temple i sur., 2012; Strassberg, McKinnon, Sustaita i Rullo, 2013; Ybarra i Mitchell, 2014). Veliki rasponi upuštanja u različite oblike sekstinga te nekonzistentni rezultati upuštanja u seksting s obzirom na spol mogu se opravdati različitim definiranjem sekstinga kod različitih autora te (ne)jasnim uputama sudionicima istraživanja.

Istraživanjima se također pokazalo kako su sudionici koji su bili u vezi, bez obzira na prirodu veze, češće su se upuštali u *seksting* od onih koji nisu bili u vezi (National campaign to prevent teen and unplanned pregnancy i Cosmogirl.com, 2008; Hudson, Fetro i Ogletree, 2014).

Najčešći razlozi za upuštanje u *seksting* u istraživanju koje su proveli Crofts, Lee, McGovern i Milivojevic (2014) bili su sljedeći: (1) kako bih bio/la zabavan/a i sklon/a flertu (21% tinejdžerica i 23.2% tinejdžera), (2) zato što sam primio/la takvu sliku (14% tinejdžerica i 22.7% tinejdžera), (3) kao seksi poklon (14% tinejdžerica i 22.7% tinejdžera), (4) zbog pritiska partnera/ice (12.5% tinejdžerica i 3.7% tinejdžera), (5) pritisak prijatelja (3.1% tinejdžerica i 1.4% tinejdžera).

Zabrinjavajući je podatak da je 51% tinejdžerica izjavilo kako su poslale seksualno sugestivne tekstualne poruke, slike i/ili videozapise jer su bile pod pritiskom koji im je stvorio partner, dok se tako osjećalo samo 18% tinejdžera (National campaign to prevent teen and unplanned pregnancy i Cosmogirl.com, 2008). Slične rezultate dobili su Drouin, Ross i Tobin (2015), prema kojima se jedna petina studenata upustila u *seksting* kada to nisu htjeli.

Walker, Sanci i Temple-Smith (2013) u svom su istraživanju koristili kvalitativnu metodologiju s 33 sudionika od 15 do 20 godina. Istraživanjem je otkriveno kako *seksting* nije spolno neutralna aktivnost: postoji seksualno dvostruki standard, gdje se seksualnost muškaraca više vrednuje ako su aktivni i ako potiču seks. Mlade žene više se vrednuju ako odbiju, a ako se upuštaju u *seksting*, smatraju se promiskuitetnima. Također, ako se ne upuste u *seksting*, onda su u strahu od odbijanja. Istraživanje je pokazalo i da mnoge mlade osobe koje se upuštaju u *seksting* to rade kao odgovor na pritisak.

Seksting može biti povezan s brojnim rizičnim ponašanjima. Jedno od ponašanja koje se najčešće povezuje sa *sekstingom* jesu seksualno rizična ponašanja. Neka su istraživanja pokazala kako tinejdžeri koji prakticiraju *seksting* također ranije počinju stupati u seksualne odnose te su seksualno aktivniji, što ih čini podložnijima riziku neželjene trudnoće i oboljenju od spolno prenosivih bolesti (Houck, i sur., 2014; Rice i sur., 2014). Hudson, Fetro i Ogletree (2014) i Ybara i Mitchell (2014) utvrdili su kako osobe koje se upuštaju u *seksting* imaju veći broj seksualnih partnera. Benotsch, Snipes, Martin i Bull (2013) otkrili su kako se osobe koje se upuštaju u *seksting* češće upuštaju u niz seksualno rizičnih ponašanja: veći broj seksualnih partnera, češće stupanje u nezaštićene odnose, češće upuštanje u odnose nakon konzumiranja alkohola i droga, veći broj partnera tijekom života te veća povijest zaraze spolno prenosivim bolestima. Gordon-Messer, Bauermeister, Grozdinski i Zimmerman (2013) nisu pronašli povezanost između upuštanja u *seksting* i seksualno rizičnih ponašanja.

Neka istraživanja pokazala su kako je upuštanje u *seksting* povezano s gledanjem pornografije (Reyns, Van Ouytsl, Ponnet i Walrave, 2014; Stanley i sur., 2016). Upuštanje u *seksting* povezuje se i s konzumacijom alkohola i opojnih sredstava (Benotsch, Snipes, Martin i Bull, 2013; Ybarra i Mitchell, 2014).

Neki autori (Drouin, Ross i Tobin, 2015; Wood, Barter, Stanley, Agathaie i Larkins, 2015) otkrili su kako su se osobe koje su bile žrtve nasilja u vezama češće upuštale u *seksting* u odnosu na osobe koje nisu bile žrtve. Također je utvrđeno i da je prisila na upuštanje u *seksting* povezana s fizičkom prisilom i nasiljem u vezi. Rezultati ukazuju kako *seksting* pruža zlostavljačima novu, digitalnu platformu za ostvarenje fizičkog, seksualnog i psihičkog nasilja.

U istraživanju koje su proveli Reyns, Burek, Henson i Fisher (2013) na uzorku studenata pronađeno je kako su sudionici koji su se upuštali u *seksting* češće bili žrtve nasilja preko interneta, ali su također i češće bili nasilnici.

U Hrvatskoj, koliko je poznato, još nije provedeno istraživanje o *sekstingu* te postoji potreba za uvidom u raširenost *sekstinga*, kao i njegovim odnosom s raznim rizičnim ponašanjima, ali i ponašanjima koja mogu imati pozitivne ishode.

S obzirom na veliku rasprostranjenost i rezultate dosad provedenih istraživanja, *seksting* se treba nastaviti istraživati kako bi njegova povezanost s brojnim negativnim i pozitivnim posljedicama bila jasnija te kako bi se olakšao pristup stručnjacima koji rade s djecom i mladima u prevenciji i intervenciji.

1.2. Nasilje preko interneta

Nasilje preko interneta smatra se novim oblikom tradicionalnog nasilja. Istraživanja su pokazala kako je u velikom broju slučajeva nasilje preko interneta zapravo nastavak nasilja licem u lice, tj. nasilnici se usmjeravaju na osobe koje su već uznemiravali uživo (Ybarra i Mitchel, 2004), koristeći računala ili mobitele. Nasilje preko interneta najčešće se definira kao ponavljano, namjerno neprijateljsko i nasilno ponašanje, a provode ga pojedinci ili skupine koje demonstriraju svoju moć korištenjem različitih elektroničkih uređaja (pametni telefoni, tableti, računala) s ciljem da žrtvama, koje se ne mogu same obraniti, nanesu bol, povrede ili štetu (Beran i Li, 2007; Smith i sur., 2008).

Willard (2004; prema Li, 2010) dijeli nasilje preko interneta u sedam oblika: (1) Iskazivanje ljutnje, odnosno slanje ljutih, neugodnih i vulgarnih poruka izravno usmjerenih prema osobi ili *online* grupi; (2) uznemiravanje, odnosno ponavljano slanje prijetećih poruka osobi; (3) uhođenje preko interneta, slično uhođenju u „stvarnom“ životu, osim što obuhvaća

veće područje s obzirom na to da se osobu može uhoditi čak i ako nije u fizičkoj blizini; (4) klevetanje, odnosno slanje i/ili objavljivanje uvredljivih, neistinitih ili zlonamjernih izjava o nekoj osobi, (5) pretvaranje da je osoba netko drugi te slanje i/ili objavljivanje materijala pod identitetom druge osobe koji narušavaju reputaciju te osobe i/ili ju čine potencijalnom prijetnjom drugima; (6) izdaja i prijevara, odnosno slanje i/ili objavljivanje materijala o osobi, uključujući osjetljive, privatne i/ili neugodne informacije; (7) namjerno isključivanje osoba iz *online* grupa.

Valkenburg i Peter (2011) navode kako nasilje preko interneta potiču tri okolnosti: anonimnost, asinkroničnost i dostupnost. Iako te tri odrednice mogu imati pozitivan utjecaj, nažalost mogu poticati nasilje preko interneta. Primjerice, anonimnost može dovesti do smanjene kontrole ponašanja, što može potaknuti pojedince koji čine nasilje preko interneta da svoje ponašanje ne percipiraju kao nasilno. Anonimnost također može poticati impulzivne reakcije koje mogu rezultirati agresivnim i neugodnim komentarima, kao i nasiljem. Nadalje, asinkroničnost (mogućnost da se napisano ne objavi odmah), osim pozitivnih ishoda, može potaknuti rizična ponašanja pružajući samopouzdanje nasilnicima. Dostupnost omogućuje bliska prijateljstva s osobama koje nisu u našoj blizini. Negativna strana dostupnosti jest mogućnost dostupnosti različitih seksualnih sadržaja te mogućnost komunikacije s osobom koja se lažno predstavlja.

Još jedan od problema u vezi s nasiljem preko interneta jest okolnost da nasilnici nisu u mogućnosti vidjeti emocionalnu bol koju nanose žrtvi. To može produljiti njihovo djelovanje jer je njihova namjera često npr. našaliti se, ali to u kontekstu relativno jednosmjerne komunikacije žrtva doživljava kao nasilje, a zlostavljač često nije ni svjestan da je počinio nasilje (Babić Čikeš, Milić, Šincek i Tomašić Humer, 2016). Također, nasilje preko interneta, za razliku od tradicionalnog nasilja, nije dobro regulirano niti nadzirano od strane roditelja, školskog osoblja i drugih autoriteta te se zbog toga nasilnici mogu smatrati slobodnim od rizika ili štetnih posljedica (Englander, 2012).

Nasilje koje se događa preko interneta predstavlja velik problem u suvremenom društvu jer ostavlja trajne posljedice na žrtvi, iako mnogi podcjenjuju njegove posljedice. Sudjelovanje ili izloženost nasilju preko interneta može negativno utjecati na žrtve, ovisno o učestalosti i vrsti, a posljedice se mogu kretati na kontinuumu od uznemirenosti, bespomoćnosti, depresivnosti te do samoubojstva u najekstremnijem slučaju (Kowalski i Limber, 2013; prema Reid i Weigle, 2014).

1.2.1 Učestalost nasilja preko interneta

Različita istraživanja govore kako se udio djece i mladih koji su doživjeli i/ili počinili nasilje preko interneta kreće između 20% i 40% (Tokunaga, 2010). Istraživanja nasilja preko interneta najčešće se provode na populaciji djece i tinejdžera, a istraživanja na odraslima, kojih je puno manje, uglavnom se provode na populaciji studenata.

Rezultati istraživanja učestalosti nasilja preko interneta nisu konzistentni, a rezultati ovise o definiciji nasilja, ponašanju koje se ispitalo, dobi sudionika te razdoblju u kojem se istraživanje provelo (Reyns, Burek, Henson i Fisher, 2013), pri čemu se najčešće pokazuje kako tinejdžeri češće doživljavaju i čine nasilje preko interneta u odnosu na mlade odrasle te kako se s vremenom povećava prevalencija činjenja/doživljavanja nasilja preko interneta, što se objašnjava razvojem tehnologije.

Istraživanja provedena na tinejdžerima pokazuju kako između 5.9% i 36% tinejdžera doživljava nasilje preko interneta (Beran i Li, 2007; Dehue, Bolman i Volink, 2008; Hinduja i Patchin, 2008), pri čemu je 3% tinejdžera neprestano bilo izloženo takvom obliku nasilja (Beran i Li, 2007). Postotak tinejdžera koji su činili nasilje preko interneta, prema dostupnim istraživanjima, kreće se između 16% i 35.7% (Aricak i sur., 2008; Vollink, 2008; Hinduja i Patchin, 2008). Zabrinjavajući podatak pronašli su Jones, Mitchell i Finkelhor (2013). Ispitivanjem učestalosti nasilja preko interneta od 2000. do 2010. godine utvrđeno je da se proporcija tinejdžera (od 10. do 17. godine) koji izjavljuju da su uznemiravani preko interneta značajno povećala tijekom godina: sa 6% 2000. godine na 11% 2010. godine.

Činjenje i doživljavanje nasilja preko interneta nastavlja se i nakon srednje škole, no opada nakon starije adolescencije (Ševicková i Šmahel, 2009; prema Slonje, Smith i Frisén, 2013). Što se tiče istraživanja provedenih na populaciji mladih odraslih, većina istraživanja provedena je na populaciji studenata. Prema dostupnim istraživanjima, proporcija studenata koji doživljavaju nasilje preko interneta iznosi između 8.6% i 38.7 % (Mac Donald i Robbetts-Pittman, 2010; Kraft i Wang, 2010; Kopecki, 2014; Gahagan, Vaterlaus i Frost, 2016), dok 8.6% studenata čini nasilje preko interneta (Mac Donald i Robbetts-Pittman, 2010). U 50% slučajeva studente su preko interneta zlostavljali njihovi kolege s fakulteta (Walker, Sockman i Koehn, 2011; prema Pinchot i Paullet, 2013). Također se pokazalo kako je doživljavanje nasilja preko interneta u srednjoj školi značajan rizični faktor za doživljavanje nasilja preko interneta na fakultetu (Kraft i Wang, 2010).

Prema istraživanju koje je proveo Kopecki (2014), od studenata koji su doživjeli nasilje preko interneta, 36.97% doživjelo je nasilje u obliku verbalne agresije, 32.24% doživjelo je krađu korisničkog računa, a 14.45% doživjelo je nasilje u obliku prijetnje. Žrtve nasilja imale

su značajno više suicidalnih misli, planiranja i pokušaja samoubojstva u odnosu na sudionike koji nikad nisu doživjeli nasilje preko interneta (Schenk i Fremouw, 2012). Zanimljiv je podatak kako je od 46% studenata koji su svjedočili nasilju na društvenim mrežama samo 39% interveniralo na neki način (Gahagan, Vaterlaus i Frost, 2016).

Adams (2010; prema Notar, Padgett i Roden) je utvrdio kako tinejdžerice češće doživljavaju nasilje preko interneta za razliku od tinejdžera (25.8% naspram 16%). Njegovo istraživanje pokazalo je kako je veća vjerojatnost da će tinejdžerice širiti glasine na internetu, dok je za tinejdžere vjerojatnije da će objavljivati uvredljive slike ili videozapise. Za tinejdžere je vjerojatnije da će biti nasilnici, a za tinejdžerice da će biti žrtve nasilja preko interneta.

Najčešći razlozi za činjenje nasilja preko interneta koji se najčešće navode su ljubomora, predrasude i netolerancija za manjinske grupe, religija, spol, sram, ponos, krivnja i ljutnja (Hoff i Mitvhell, 2009, Jones, Manstead i Livingstone, 2011; prema Notar, Padgett i Roden, 2013).

U Hrvatskoj je provedena nekolicina istraživanja o nasilju preko interneta i, koliko je poznato, sva istraživanja usmjerena su na populaciju djece i tinejdžera. Pregrad i suradnici (2010; prema Đuraković, Šincek i Tomašić Humer, 2014) utvrdili su kako je 34% sudionika u dobi od 14 do 15 godina doživjelo elektroničko nasilje. Bilić, Buljan Flander i Rafajac (2014) navode kako su najčešći oblici nasilja preko interneta kod učenika sedmih i osmih razreda sramoćenje na forumu, blogu ili društvenim mrežama (38.4%), objavljivanje sramotnih slika ili sadržaja na internetu (32.4%) te uznemiravanje slanjem poruka putem elektroničke pošte ili tekstualne poruke (29.9%). Istraživanje Đuraković, Šincek i Tomašić Humer (2014) na populaciji vinkovačkih srednjoškolaca pokazalo je kako je 24.9% srednjoškolaca doživjelo nasilje preko interneta, a 27.7% počinilo je takav oblik nasilja.

Rezultati istraživanja, iako nekonzistentni, ukazuju kako je nasilje preko interneta problem koji donosi štetne posljedice, kako za žrtvu, tako i za počinitelja nasilja te je zbog nekonzistentnosti u rezultatima potrebno provoditi daljnja istraživanja kako bi se jasnije utvrdila priroda nasilja preko interneta i posljedica koje ono nosi.

2. Cilj, problemi i hipoteze

2.1. Cilj

Cilj je istraživanja ispitati odnos upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta te rizičnog seksualnog ponašanja kod studenata.

2.2. Problemi

Problem 1: Utvrditi raširenost upuštanja studenata u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa te doživljavanja i činjenja nasilja preko interneta na uzorku studenata.

Problem 2: Ispitati motive upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa te posljedice istog na uzorku studenata, kao i percepciju studenata o raširenosti takvog ponašanja u njihovoj dobnoj skupini.

Problem 3: Ispitati postoji li povezanost, i kojeg je smjera, između slanja seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i seksualno rizičnih ponašanja u stvarnom životu na uzorku studenata, kao i između slanja seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i uključivanja u nasilje preko interneta.

2.3. Hipoteze

Hipoteza 1: Prema prethodnim istraživanjima, između 4% i 50% adolescenata upustit će se u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa, dok će raširenost doživljavanja i činjenja nasilja preko interneta kod adolescenata biti između 20% i 40%. Pretpostavlja se da će i rezultati na studentima biti u tim okvirima.

Hipoteza 2: Najviše sudionika upušta se u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa zbog osjećaja pritiska partnera i/ili vršnjaka da se tako ponaša.

Hipoteza 3: Slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i seksualno rizično ponašanje u stvarnom životu studenata, kao i slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i uključivanja u nasilje preko interneta u pozitivnoj su korelaciji.

3. Metoda

3.1. Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo $N=281$ studenata i studentica preddiplomskog i diplomskog studija Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku sa smjera agroekonomike, bilinogojstva, zootehnike, hortikulture te mehanizacije. U analizi rezultata obuhvaćena su $N=202$ sudionika zbog nedosljednosti u odgovaranju i mogućnosti da će takvi rezultati biti iskrivljeni. Naime, kako su neka pitanja u „Upitniku o seksu i tehnologiji“ povezana, lako je uočiti nedosljednost

u odgovaranju. Primjerice, neki su sudionici odgovorili kako su poslali seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku, sliku i videozapis, no na pitanje komu su poslali takvu poruku odgovorili su da nikad nisu poslali takvu poruku. Također, prilikom isključivanja sudionika iz daljnje obrade uzet je primjer istraživanja koje su proveli Hudson, Getro i Ogletree (2014). Oni su u svom istraživanju koristili upitnik „Sex and tech survey“ te su iz obrade isključivali sudionike koji su odgovorili na manje od 95% pitanja.

Sudjelovalo je $N=88$ (43.6%) studenata i $N=114$ (56.4%) studentica. Raspon dobi varirao je u intervalu od 18 do 27 godina, pri čemu je prosječna dob sudionika iznosila $M=20.96$ ($SD=1.572$). Najviše je studenata i studentica koji su u ozbiljnoj vezi, njih $N=107$ (53%), dok ih je $N=15$ (7.4%) u vezi koju ne smatraju ozbiljnom. $N=47$ (23.3%) studenata nije u vezi te apstinira, dok su $N=22$ (10.89%) studenata slobodna, no povremeno se upuste u seksualni odnos s privremenim partnerom/icom. $N=7$ (3.5%) sudionika ima seksualnog partnera/icu, ali nisu u romantičnoj vezi, dok je $N=1$ (.5%) sudionik u otvorenoj vezi. $N=2$ (1%) su sudionika u braku, dok je $N=1$ (.5%) sudionik zaručen.

Sudionici u prosjeku posjeduju 4 uređaja kojima mogu pristupiti internetu ($M=3.96$, $SD=2.104$). Najvećem broju sudionika ($N=156$, 77.2%) je stalno dostupan internet: ulogirani su na različite mreže i račun elektroničke pošte te im stižu obavijesti u realnom vremenu. Tijekom radnih dana sudionici u prosjeku provedu više od 4 sata dnevno na internetu ($M=4.74$, $SD=5.629$), dok tijekom vikenda provedu u prosjeku više od 5 sati dnevno na internetu ($M=5.63$, $SD=3.466$).

3.2. Instrumenti

Upitnik općih podataka sadržavao je devet pitanja o spolu, dobi i fakultetu koji sudionici i sudionice pohađaju, statusu veze te pristupu internetu.

Skala doživljavanja i činjenja nasilja preko interneta. Za ispitivanje činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta korišten je *Upitnik o nasilju preko interneta (UNPI)*. Upitnik se sastoji od dviju podljestvica: *Činjenje nasilja preko interneta* s ukupno 21 česticom te *Doživljavanje nasilja preko interneta* s ukupno 22 čestice. Upitnik je formiran po uzoru na *Skalu doživljavanja i činjenja nasilja preko interneta* (Cetin, Yaman i Perker, 2011; prema Duvnjak i suradnici, u tisku) te mjeri doživljavanje i činjenje nasilja preko interneta u posljednjih godinu dana. Zadatak je sudionika na skali od pet stupnjeva (od „nikad“ do „uvijek“) odgovoriti koliko su često doživljavali ili činili određeno ponašanje u posljednjih godinu dana. Kod čestica na skali Likertovog tipa rezultat se formira kao zbroj svih čestica na svakoj podljestvici. Cronbach alfa koeficijent unutarnje konzistencije pokazao je da su

pouzdanosti obiju subskala na ovom uzorku vrlo visoke te za doživljeno nasilje iznosi .92, a za počinjeno nasilje .89. U ovom istraživanju Cronbach alfa koeficijent unutarnje konzistencije pokazao je da su pouzdanosti vrlo visoke te za doživljeno nasilje iznosi .88, a za počinjeno nasilje .89.

Upitnik o seksu i tehnologiji. Za ispitivanje upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i slika ili videozapisa korišten je prilagođeni *Upitnik o seksu i tehnologiji*. Upitnik je prilagođen prema *Sex and tech survey questionnaire (STSQ)* (National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy i Cosmogirl.com, 2008) koji je konstruiran kako bi se istražila proporcija tinejdžera i mladih odraslih osoba koji šalju seksualno sugestivne tekstualne poruke i slike ili videozapise u posljednjih godinu dana. Tim se upitnikom također ispituje percepcija raširenosti *sekstinga*. Upitnik je preveden u okviru kolegija Primijenjena socijalna psihologija 2 u akademskoj godini 2009/2010, a dodatno je osuvremenjen za potrebe ovog istraživanja. Upitnik je podijeljen na tri dijela: osobno iskustvo upuštanja u slanje i primanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa, percipiranje upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa drugih osoba iz okoline te osobni stavovi prema istom. Kod čestica na skali Likertovog tipa rezultat se formira kao zbroj svih čestica na svakoj podljestvici. Iako se upitnik često koristi u istraživanjima, ne postoje informacije o pouzdanosti instrumenta. Hudson, Fetro i Ogletree (2014) koristili su Upitnik o seksu i tehnologiji pri čemu su dodali pitanja o stavovima i subjektivnim normama sekstinga. Izračunali su Cronbach alfa koeficijent pouzdanosti koji iznosi 0.81. Cronbach alfa koeficijent unutarnje konzistencije za ovo istraživanje pokazao je kako je pouzdanost *Upitnika o seksu i tehnologiji* na ovom uzorku vrlo visoka te iznosi .91.

Rizična spolna ponašanja. Za ispitivanje seksualno rizičnih ponašanja korištena je podljestvica *Rizična spolna ponašanja iz Upitnika samoiskaza rizičnog i delikventnog ponašanja mladih (SRDP – 2007)* (Ručević, Ajduković i Šincek, 2009). Podljestvica se sastoji od četiriju čestica kojima se ispituje uključenost u seksualno rizična ponašanja u posljednjih godinu dana. Cronbach alfa koeficijent unutarnje konzistencije pokazao je da je pouzdanost podljestvice visoka te iznosi .80, no u ovom istraživanju pokazalo se kako je pouzdanost nešto niža te iznosi .64. Iako se u originalnom istraživanju podljestvica ponderira, za potrebe ovog istraživanja odlučeno je kako ponderiranje nije potrebno jer sve čestice u ovoj podljestvici imaju isti ponder te se stoga ukupni rezultat podljestvice formira se kao zbroj rezultata svih čestica.

3.3. Postupak

Istraživanje je provedeno grupno te prije početka predavanja. Sudionicima je prije provođenja istraživanja pročitana uputa u kojoj im je ukratko objašnjen cilj istraživanja te im se objasnilo značenje pojmova iz upitnika kako bi znali značenja pojmova pri ispunjavanju upitnika. Sudionicima je naglašeno kako je istraživanje anonimno i dobrovoljno te da u bilo kojem trenutku mogu odustati od istraživanja, kao i da će se dobiveni podaci koristiti isključivo u istraživačke svrhe. Na kraju istraživanja sudionici su dobili kontakt Savjetovaništa za studente Filozofskog fakulteta u Osijeku kojem se mogu obratiti ukoliko su ih neka pitanja iz upitnika uznemirila pa im je potrebna psihološka pomoć.

4. Rezultati

4.1. Raširenost slanja i primanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa te činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta.

S obzirom na to da je cilj istraživanja bio ispitati odnos upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta te rizičnih seksualnih ponašanja kod studenata, izračunati su deskriptivni podaci za te podljestvice prikazani u Tablici 1.

Tablica 1. Deskriptivni podaci upuštanja u *seksting*, činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta i seksualno rizičnih ponašanja

	Uključivanje u <i>seksting</i>	Doživjeli nasilje preko interneta	Činili nasilje preko interneta	Uključili se u seksualno rizična ponašanja
M	11.17	29.17	27.00	3.61
SD	4.423	7.921	6.,704	2.581
Min.	8 (min. 8)	22 (min. 33)	21 (min. 21)	0 (min. 0)
Maks.	26 (maks. 40)	76 (maks. 110)	72 (maks. 110)	11 (maks. 16)

Napomena. M – aritmetička sredina, SD – standardna devijacija, Min. – minimalna vrijednost, Maks. – maksimalna vrijednost

Kao što je vidljivo iz Tablice 1, neki sudionici ostvarili su minimalan rezultat na svim podljestvicama, dok maksimalan rezultat nije ostvario niti jedan sudionik. Na podljestvici „Doživljavanje nasilja preko interneta“ 23 sudionika (11.73%) ostvarilo je minimalan rezultat. Ti sudionici nikad nisu doživjeli nasilje preko interneta, a na podljestvici „Činjenje nasilja preko interneta“ 19 sudionika (9.55%) ostvarilo je minimalan rezultat, odnosno nikad nisu činili nasilje preko interneta. Na podljestvici upuštanja u slanje i primanje seksualno eksplicitnih poruka, slika ili videozapisa 52 sudionika ostvarila su minimalan rezultat (25.74%), odnosno

52 sudionika nikad nisu bila uključena ni u jedan oblik *sekstinga*. 20 sudionika (10.31%) ostvarilo je minimalan rezultat na podljestvici „Rizična spolna ponašanja“.

Također, s obzirom na to da je jedan od problema bio ispitati raširenost studenata u činjenju i doživljavanju nasilja preko interneta te slanju seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i slika ili videozapisa, izračunate su frekvencije i postoci za te varijable. U Tablici 2 prikazan je broj i postotak sudionika koji su se upustili u *seksting*.

Tablica 2. Prikaz broja i postotka sudionika koji su se upustili u *seksting* u posljednjih godinu dana

	Nikad <i>N</i> (%)	Nekoliko puta godišnje <i>N</i> (%)	Nekoliko puta mjesečno <i>N</i> (%)	Nekoliko puta tjedno <i>N</i> (%)	Svakodnevno <i>N</i> (%)
Poslao/la seksi tekstualnu poruku	86 (42.6)	68 (33.7)	34 (16.8)	12 (5.9)	2 (1.0)
Poslao/la seksi sliku/snimku	126 (62.4)	63 (31.2)	13 (6.4)	0 (0)	0 (0)
Objavio/la vlastitu seksi sliku/snimku na društvenim mrežama	198 (98.0)	4 (2.0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Objavio/la seksi sliku nekoga bez dopuštenja	199 (98.51)	2 (1.0)	0 (0)	0 (0)	1 (0.5)
Primio/la seksi tekstualnu poruku	72 (35.6)	79 (39.1)	32 (15.8)	17 (8.4)	2 (1.0)
Primio/la seksi sliku ili snimku	103 (51.0)	66 (32.7)	25 (12.4)	6 (3.0)	2 (1.0)
Pokazao/la ili proslijedio/la seksi poruku bez dopuštenja	176 (87.13)	20 (9.9)	5 (2.5)	1 (0.5)	0 (0)
Netko ti je pokazao ili proslijedio seksi poruku koja nije namijenjena tebi	118 (59.4)	61 (30.2)	16 (7.9)	4 (2.0)	3 (1.5)

Ukupno $N=116$ (57.4%) sudionika u posljednjih godinu dana poslalo je seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku, a $N=76$ (27.62%) sudionika u posljednjih je godinu dana poslalo seksualno eksplicitnu sliku ili videozapis. $N=4$ (2%) sudionika objavila su u posljednjih godinu dana vlastitu seksualno eksplicitnu sliku ili videozapis na internetu. Sveukupno $N=123$ (60.89%) sudionika upustila su se u slanje ili objavljivanje vlastitih seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i/ili slika ili videozapisa.

$N=130$ (64.36%) sudionika primilo je seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku, a nešto manje sudionika, njih $N=99$ (49.01%), primilo je seksualno sugestivnu sliku ili videozapis u posljednjih godinu dana. Sveukupno je $N=136$ (67.33%) sudionika primilo seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku i/ili sliku ili videozapis. Od $N=136$ sudionika koji su primili seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku i/ili sliku ili videozapis, $N=3$ (.02%) sudionika taj su sadržaj javno objavila na internetu bez dopuštenja vlasnika sadržaja, a $N=26$ (19.12%) sudionika pokazalo je ili prosljedilo primljenu poruku osobama kojima nije namijenjena.

Izračunate su frekvencije i postoci osoba kojima su sudionici najčešće slali i primali seksualno eksplicitne poruke. Podaci su prikazani u Tablici 3.

Tablica 3. Prikaz osoba kojima su sudionici najčešće slali i od kojih su najčešće primali seksualno eksplicitne tekstualne poruke i/ili slike ili videozapise

Osoba od koje su dobili poruku ili osoba kojoj su poslali poruku	Primili (%)	Poslali (%)
Nitko	32.7	39.1
Dečko/djevojka	55.4	50.0
Netko s kim sam izlazio/la ili se „spetljao/la“	11.4	7.4
Jedan ili više dobrih prijatelja/ica	10.9	4.0
Netko tko mi se sviđa, ali nisam s njim/s njom u vezi	7.4	5.9
Netko kog sam poznavao/la preko interneta	3.0	4.0
Netko s kim sam htio/htjela izlaziti ili se „spetljati“	3.0	2.0
Bivši dečko/bivša djevojka	1.5	1.0
Nepoznata osoba	.5	0

Iz tablice je vidljivo kako sudionici najčešće šalju seksualno eksplicitne poruke osobama s kojima su u romantičnoj vezi, zatim nekome s kim su izlazili te prijateljima. Sudionici najčešće primaju poruke od osoba s kojima su u romantičnoj vezi te od osoba s kojima su izlazili i koje im se sviđaju, ali nisu s njima u vezi.

Jedna od štetnih posljedica *sekstinga* jest ta da sadržaj dospije do osoba kojima nije prvotno namijenjen. Iz tog razloga izračunato je koliko je sudionika koji su primili seksualno eksplicitne poruke pokazalo ili objavilo te poruke te komu su ih pokazali. Rezultati su prikazani u Tablici 4.

Tablica 4. Prikaz frekvencija i postotaka osoba koje su primile seksualno eksplicitne tekstualne poruke te ih pokazali ili prosljedili osobama kojima nisu namijenjene.

Komu si pokazao/la ili prosljedio/la poruku?	N	%
Nikom nisam pokazao/la ili prosljedio/la poruku	110	80.88
Bliskom prijatelju/bliskoj prijateljici/bliskim prijateljima	26	19.12

U Tablici 5. prikazan je postotak sudionika koji su doživljavali i činili nasilje preko interneta. Kao kriterij sudjelovanja u procesu nasilja određen je svaki rezultat koji je jednak ili veći od 44 na objema subskalama. Navedenu kritičnu vrijednost predložili su Cetin, Yaman i Peker (2011; prema Đuraković, Šincek i Tomašić Humer, 2014) jer ona ukazuje na to kako su sudionici na skali Likertova tipa u prosjeku zaokruživali odgovore 2 i više, odnosno takav rezultat ukazuje na to da je prosječan odgovor sudionika „rijetko“, što znači da su u određenoj mjeri sudjelovali u procesu nasilja preko interneta (Đuraković i sur., 2014).

Tablica 5. Prikaz broja i postotka sudionika koji su doživljavali i činili nasilje preko interneta

Doživljavanje nasilja/Činjenje nasilja	<i>n</i>	%
doživljeno nasilje	7	3.57
počinjeno nasilje	4	2.01

Na temelju dobivenih podataka može se uočiti kako je 3.57% sudionika u posljednjih godinu dana doživjelo nasilje preko interneta, a 2.01% sudionika u posljednjih je godinu dana počinilo nasilje preko interneta.

U Tablici 6. prikazan je postotak najčešće doživljenih i počinjenih oblika nasilja preko interneta.

Tablica 6. Prikaz najčešće doživljenih i počinjenih oblika nasilja preko interneta

	Varijabla (N, %)
Doživjeli	Ogovarali su me na internetu (130, 64.7%) U razgovoru sa mnom ili o meni koristili su uvredljive izraze i simbole (emotikone) (85, 42.3%)
Počini	Ismijavali su nešto što sam objavio/la na internetu (81, 40.3%) Ogovarao/la sam druge na internetu (157, 77.7%) Ismijavao/la sam sadržaje koje su drugi objavili na internetu (113, 55.9%) Druge sam na internetu nazivao/la nadimcima koji ih uznemiravaju (88, 43.8%)

Na temelju prikazanih rezultata može se zaključiti kako je ogovaranje na internetu najčešće doživljen oblik nasilja preko interneta, nakon čega slijedi korištenje uvredljivih izraza i simbola te ismijavanje objavljenih sadržaja. Najčešće počinjen oblik nasilja preko interneta jest ogovaranje, zatim ismijavanje objavljenih sadržaja te nazivanje drugih uvredljivim nadimcima.

Prikazan je i broj sudionika koji se prema odgovorima na česticama skale doživljavanja i činjenja nasilja preko interneta mogu svrstati u jednu od četiri kategorije: žrtva, nasilnik, žrtva/nasilnik i neuključeni u nasilje. Šincek, Tomašić Humer i Duvnjak (2015) navode kako se kao žrtve klasificiraju sudionici koji su barem na jednoj čestici podljestvice „Doživljavanje nasilja preko interneta“ zaokružili odgovore 4 ili 5, što bi značilo da neki oblik nasilja doživljavaju često ili uvijek. Sudionici koji su na podljestvici „Činjenje nasilja preko interneta“ barem jednom zaokružili odgovor 4 ili 5 klasificirani su kao nasilnici. U kategoriji žrtve/nasilnici pripadaju sudionici koji su na obje podljestvice dali odgovore 4 ili 5 barem na jednoj čestici. Oni sudionici koji niti na jednoj čestici nisu dali odgovor 4 ili 5 klasificirani su kao oni koji nisu uključeni u nasilje

Tablica 7. Prikaz broja i postotka sudionika koji u činjenju i doživljavanju nasilja preko interneta imaju različite uloge

Uloge u procesu nasilja	<i>n</i>	%
Žrtva	8	3.96
Nasilnik	24	11.88
Žrtva/nasilnik	10	4.95
Neuključeni u nasilje	160	79.21

Također je provjereno razlikuju li se sudionici s obzirom na spol u upuštanju u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i slika ili videozapisa, u primanju takvih poruka te u prosljeđivanju. Provjereno je i razlikuju li se sudionici s obzirom na spol u činjenju i doživljavanju nasilja preko interneta.

Za provjeru normalnosti distribucija korišten je Shapiro-Wilkov test koji je pokazao kako distribucija rezultata kod svih varijabli značajno odstupa od normalne distribucije (na razini značajnosti $p < .01$) Vizualni pregled histograma pokazuje kako rezultati varijabli odstupaju od normalne distribucije te su sve varijable pozitivno asimetrično distribuirane, osim varijabli „Objavio/la vlastitu seksi sliku/snimku na društvenim mrežama“ i „Objavio/la vlastitu seksi sliku/snimku nekoga bez dopuštenja“, pri čemu je tendencija grupiranja rezultata oko jedne vrijednosti bila vrlo visoka. Uvidom u indekse asimetričnosti i spljoštenosti utvrđeno je kako se većina vrijednosti nalazi u rasponu kojim se može potvrditi normalnost distribucije. Prema Klineu (2005), distribucija se može smatrati normalnom ako su vrijednosti indeksa asimetričnosti manje od tri, a indeksa spljoštenosti manje od osam. Vrijednosti asimetričnosti kreću se u granicama za sve varijable osim za činjenje nasilja preko interneta te za varijable „Objavio/la vlastitu seksi sliku/snimku na društvenim mrežama i „Objavio/la seksi sliku/snimku nekoga bez dopuštenja“. Indeksi spljoštenosti kreću se u granicama za sve varijable, osim za doživljavanje nasilja preko interneta, činjenje nasilja preko interneta te za varijable „Objavio/la vlastitu seksi sliku/snimku na društvenim mrežama, „Objavio/la seksi sliku/snimku nekoga bez dopuštenja“ i „Pokazao/la ili proslijedio/la seksi tekstualnu poruku nekom komu ta poruka nije bila namijenjena“. Nakon logaritamske transformacije rezultata Shapiro-Wilkov test pokazao je kako distribucija rezultata kod svih varijabli značajno odstupa od normalne distribucije (na razini značajnosti $p < .01$). Uvidom u indekse asimetričnosti i spljoštenosti utvrđeno je kako se većina vrijednosti nalazi u rasponu kojim se može potvrditi normalnost distribucije. Vrijednosti asimetričnosti kreću se u granicama za sve varijable osim za varijable „Objavio/la vlastitu seksi sliku/snimku na društvenim mrežama“ i „Objavio/la seksi sliku/snimku nekoga bez dopuštenja“. Indeksi spljoštenosti kreću se u granicama za sve

varijable, osim za varijable „Objavio/la vlastitu seksi sliku/snimku na društvenim mrežama“ i „Objavio/la seksi sliku/snimku nekoga bez dopuštenja“.

Kako bi se provjerilo postoji li razlika s obzirom na spol u upuštanju u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i slika ili videozapisa, u primanju takvih poruka i prosljeđivanju te u činjenju i doživljavanju nasilja preko interneta, korišten je t-test. S obzirom da je 199 sudionika odgovorilo kako nikad nije objavilo vlastitu seksi sliku/snimku na društvenim mrežama, a 198 kako nikad nije objavilo seksi sliku/snimku nekoga bez dopuštenja, te varijable nisu uvrštene u testiranje razlika s obzirom na spol. Rezultati su prikazani u Tablici 8 i Tablici 9.

Tablica 8. Rezultati t-testa- kako bi se provjerilo postoji li razlika s obzirom na spol u upuštanju u slanje seksualno eksplicitnih poruka i slika ili videozapisa, u primanju takvih poruka te u prosljeđivanju takvih poruka

Zavisna Varijabla	Muški (n=88)		Spol Ženski (n=114)		t	p
	M	SD	M	SD		
Poslao/la seksi tekstualnu poruku nekome	.25	.228	.21	.198	1.30**	.20
Poslao/la seksi sliku/snimku nekome	.12	.164	.13	.168	-.13**	.90
Primio/la seksi tekstualnu poruku od nekoga	.27	.224	.24	.198	1.20**	.23
Primio/la seksi sliku/snimku od nekoga	.22	.210	.15	.189	2.45**	.02*
Pokazao/la ili proslijedio/la seksi tekstualnu poruku nekome komu ta poruka nije bila namijenjena	.08	.020	.02	.080	3.15****	.02*
Netko ti je pokazao/la ili proslijedio/la seksi tekstualnu poruku ili sliku/snimku koja nije bila namijenjena tebi	.20	.211	.12	.172	2.80****	.06

Napomena: * $p < .05$, ** $df = 200$, *** $df = 123.63$, **** $df = 165.46$

Uvidom u Tablicu 8 može se zaključiti kako postoji statistički značajna razlika u česticama „Primio/la seksi sliku/snimku od nekoga“ ($t = 2.45$, $p < .05$) i „Pokazao/la ili proslijedio/la seksi tekstualnu poruku nekome komu ta poruka nije bila namijenjena“ ($t = 3.15$, $p < .05$), pri čemu je, na temelju usporedbe aritmetičkih sredina, vidljivo da studenti ($M = .22$, $SD = .210$) češće primaju seksualno eksplicitne slike/snimke od studentica ($M = .15$, $SD = .189$) te da studenti ($M = .08$, $SD = .020$) češće prosljeđuju takve poruke od studentica ($M = .02$, $SD = .08$). Za ostale varijable nije utvrđena statistički značajna razlika.

Tablica 9. Rezultati t-testa kako bi se provjerilo postoji li razlika s obzirom na spol u činjenju i doživljavanju nasilja preko interneta

Zavisna Varijabla	Spol								
	Muški			Ženski			<i>t</i>	<i>P</i>	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>N</i>			
Doživljavanje nasilja preko interneta	1.47	.097	84	1.44	.089	112	1.87**	.06	
Činjenje nasilja preko interneta	1.44	.164	88	1.41	.168	111	2.64***	.01*	

Napomena: * $p < .05$, ** $df=194$, *** $df=137.36$

Uvidom u Tablicu 9 može se zaključiti kako postoji statistički značajna razlika u činjenju nasilja preko interneta ($t=2.64$, $p < .05$), pri čemu je, na temelju usporedbe aritmetičkih sredina, vidljivo da studenti ($M=.144$, $SD=.164$) češće čine nasilje preko interneta od studentica ($M=.141$, $SD=.168$). Za doživljavanje nasilja preko interneta nije utvrđena statistički značajna razlika.

4.2. Motivi upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i slika ili videozapisa, posljedice istog te percepcija studenata o raširenosti takvog ponašanja

Kako bi se ispitali motivi upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih poruka, slika ili videozapisa te posljedice istog na uzorku studenata, izračunati su postoci za podljestvicu koja mjeri motive upuštanja u takva ponašanja. Postoci su izračunati tako da su se u računanje uzeli podaci samo onih sudionika koji su poslali seksualno eksplicitne poruke. Rezultati su prikazani u tablici 10.

Tablica 10. Prikaz motiva sudionika za upuštanje u *seksting* izražen u postocima

	<i>N</i> (%)	
Čestice u kojima sudionici iskazuju najviše iskustva	Kao seksi poklon svojoj djevojci/svom dečku	74 (60.16)
	Bila je to šala	55 (44.72)
	Kao odgovor na ono što sam dobio/la	51 (41.46)
Čestice u kojima sudionici iskazuju najmanje iskustva	Kako bih bio/la primijećen/a	18 (14.3)
	Djevojka/dečko je vršila/o pritisak na mene	16 (13.01)
	Zbog pritiska prijatelja/ica	6 (4.88)

Iz tablice je vidljivo kako se najmanje sudionika upušta u takva ponašanja zbog pritiska okoline te kako bi bili primijećeni. Najviše sudionika upušta se u takva ponašanja jer tako uzvraćaju istom mjerom, šale se te to smatraju „seksi“ poklonom za svog partnera.

Nadalje, izračunate su frekvencije i postoci osjećaja koje su sudionici imali kad su primili seksualno eksplicitnu poruku, kao i osobe koje su im poslale takvu poruku. Rezultati najčešćih osjećaja prikazani su u Tablici 11.

Tablica 11. Prikaz najčešćih osjećaja koje su sudionici imali kad su primili seksualno eksplicitne poruke te prikaz osoba koje su poslale poruke koje su izazvale određene osjećaje

Osjećaj	N	%	Osoba koja je poslala poruku	N	%
Uzbuđeno	70	51.47	Dečko/djevojka	61	87.4
			Osoba koja mi se sviđa	3	4.29
			Prijatelj/ica	2	2.86
			Netko s kim sam izlazio/la ili se petljao/la	2	2.86
			Osoba koju sam upoznao/la <i>online</i>	2	2.86
			Osoba s kojom sam htio/htjela izlaziti ili se „petljati“	1	1.43
			Veselo	57	41.91
Prijatelj/ica	5	8.77			
Netko koga sam upoznao/la <i>online</i>	1	1.75			
Netko s kim sam izlazio/la ili se petljao/la	1	1.75			
Osoba s kojom sam htio/htjela izlaziti ili se „petljati“	1	1.75			
„Napaljeno“	53	38.97			
			Prijatelj/ica	3	5.66
			Bivši dečko/djevojka	2	3.77
			Netko koga sam upoznao/la <i>online</i>	2	3.77
			Osoba s kojom sam htio/htjela izlaziti ili se „petljati“	2	3.77

Iz tablice je vidljivo kako sudionici najčešće izražavaju pozitivne osjećaje kad prime seksualno eksplicitnu poruku te da su takvi osjećaji najčešće vezani uz poruke koje prime od svojih romantičnih partnera.

Također su ispitani stavovi sudionika prema *sekstingu* i njihova percepcija raširenosti *sekstinga*. U Tablici 12 prikazana je percepcija raširenosti među djevojkama i dečkima, u Tablici 13 prikazana je percepcija razloga upuštanja djevojaka i dečki u *seksting*, a u Tablici 14 prikazani su najčešći stavovi sudionika prema *sekstingu*.

Tablica 12. Prikaz percepcije raširenosti *sekstinga* među djevojkama i dečkima

		N (%)
Čestice u kojima sudionici iskazuju najviše slaganja	Slanje seksi tekstualnih poruka uobičajeno je među dečkima	78 (39.00)
	Slanje vlastitih slika/snimki nekom drugom uobičajeno je među djevojkama	66 (32.84)
	Slanje seksi tekstualnih poruka uobičajeno je među djevojkama	61 (30.35)
	Pokazivanje/slanje seksi tekstualnih poruka osobama kojima nisu namijenjene uobičajeno je među dečkima	63 (30.50)
	Slanje seksi tekstualnih poruka uobičajeno je među ljudima koje poznajem	57 (28.22)

Tablica 13. Prikaz percepcije razloga upuštanja u *seksting* među djevojkama i dečkima

		N (%)
Čestice u kojima sudionici iskazuju najviše slaganja	Razlozi uobičajeni za djevojke	
	Kao seksi „poklon“ svom dečku	139 (69.15)
	Kako bi se osjećale seksi	135 (67.50)
	Kako bi dobile pažnju nekog dečka	123 (66.17)
	Razlozi uobičajeni za dečke	
	Kao seksi poklon svojoj djevojci	110 (54.73)
Kako bi bili primijećeni	110 (54.73)	
Kako bi ispali zabavni i/ili skloni flertu	106 (52.74)	

Tablica 14. Prikaz najčešćih stavova prema *sekstingu*

		N (%)
Čestice u kojima sudionici iskazuju najviše slaganja	Treba biti svjestan da seksi tekstualne poruke i/ili slike/snimke može vidjeti više ljudi od onih kojima su poslane	181 (90.50)
	Slanje seksi tekstualnih poruka i/ili slika može imati ozbiljne negativne posljedice	159 (80.30)
	Djevojke moraju biti opreznije sa seksi tekstualnim porukama i/ili slikama/snimkama nego dečki	140 (69.65)
	Slanje seksi tekstualnih poruka ili slika/snimki je opasno	139 (69.50)
	Seksi poruke i slike/snimke na kraju obično vidi više ljudi nego što se namjeravalo	117 (58.21)
	Slanje seksi tekstualnih poruka ili slika/snimki je uzbudljivo	88 (49.5)
	Slanje seksi tekstualnih poruka ili slika/snimki je „napaljujuće“	81 (40.5)

4.3. Povezanost *sekstinga* i seksualno rizičnih ponašanja te *sekstinga* i činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta

Kako bi se ispitalo postoji li povezanost između upuštanja u *seksting* i seksualno rizičnih ponašanja te između upuštanja u *seksting* i činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta, izračunata je Pearsonova korelacija, s obzirom da je prethodno utvrđena normalnost

distribucija. Pri obradi za *seksting* uvrštene su dvije varijable: slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i slanje seksualno eksplicitnih slika ili videozapisa.

Kao što je vidljivo iz Tablice 15, pronađena je umjerena pozitivna korelacija između upuštanja u *seksting* (slanja seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i/ili slika ili videozapisa) i doživljavanja nasilja preko interneta ($r_p = .310, p < .01$) te upuštanja u *seksting* i činjenja nasilja preko interneta ($r_p = .333, p < .01$). Pronađene su i umjerene pozitivne korelacije između upuštanja u *seksting* i seksualno rizičnih ponašanja ($r_p = .354, p < .01$). Također je pronađena umjerena pozitivna povezanost između činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta ($r_p = .657, p < .01$). Slabe pozitivne korelacije pronađene su između doživljavanja nasilja preko interneta i seksualno rizičnih ponašanja ($r_p = .168, p < .01$) te između činjenja nasilja preko interneta i seksualno rizičnih ponašanja ($r_p = .186, p < .05$).

Tablica 15. Prikaz interkorelacija upuštanja u *seksting*, činjenja nasilja preko interneta te seksualno rizičnih ponašanja

Varijabla	Upuštanje u <i>seksting</i>	u Doživljavanje nasilja preko interneta	Činjenje nasilja preko interneta	Seksualno rizična ponašanja
Upuštanje u <i>seksting</i>	1	.310**	.333**	.354**
Doživljavanje nasilja preko interneta		1	.657**	.168*
Činjenje nasilja preko interneta			1	.186*
Seksualno rizična ponašanja				1

Napomena: * $p < .05$, ** $p < .01$

Nakon izračunatih korelacija pristupilo se hijerarhijskoj regresijskoj analizi za provjeru doprinosa činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta i rizičnih seksualnih ponašanja upuštanju u *seksting*. Prije provođenja regresijske analize provjereni su preduvjeti za provedbu. Provjerom korelacijske tablice zaključeno je kako ne postoji problem multikolinearnosti jer među varijablama nema izrazito visokih korelacija ($r > .80$). Rezultati su prikazani u Tablici 16.

Tablica 16. Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterij „Upuštanje u seksting“

Model	Prediktor	R	R ²	ΔR ²	F	β	Parcijalna r
1.korak	Doživljavanje nasilja preko interneta	.299	.90		16.437**	.299*	
2. korak	Doživljavanje nasilja preko interneta	.340	.115	.025	10.825**	.174	.144
	Činjenje nasilja preko interneta					.204*	.168
3. korak	Doživljavanje nasilja preko interneta	.445	.198	.082	13.552**	.147	.128
	Činjenje nasilja preko interneta					.162	.140
	Seksualno rizična ponašanja					.294**	.305

Legenda: *p< .05; **p< .01; R – koeficijent multiple korelacije; R² - koeficijent determinacije; F - F-omjer; β – standardizirani koeficijent

Vrijednosti dobivenih rezultata u prvom koraku pokazuju kako je varijabla „Doživljavanje nasilja preko interneta“ značajan prediktor upuštanja u seksting te objašnjava 9% varijance kriterija. U drugom koraku, uvođenjem varijable „Činjenje nasilja preko interneta“ objašnjeno je dodatnih 2.5% varijance, no doživljavanje nasilja preko interneta prestao je biti značajan prediktor te se ispitaio medijacijski učinak varijable „Činjenje nasilja preko interneta“ na varijablu „Doživljavanje nasilja preko interneta“. Provedbom regresijske analize u kojoj je kriterij upuštanje u *seksting*, u prvom bloku analize pokazalo se kako je doživljavanje nasilja preko interneta značajan prediktor kriterija ($\beta=.310$, $p<.01$). U drugom bloku analize, nakon uključivanja činjenja nasilja preko interneta, doživljavanje nasilja prestalo je biti značajan prediktor upuštanja u *seksting* ($\beta = .167$, $p>.05$). Utvrđeno je postojanje potpune medijacije budući da je, uvođenjem medijatorske varijable „Činjenje nasilja preko interneta“, prediktor „Doživljavanje nasilja preko interneta“ prestao biti značajan. U trećem koraku, uvođenjem varijable „Seksualno rizična ponašanja“ objašnjeno je dodatnih 8.2% varijance, no činjenje nasilja preko interneta prestao je biti značajan prediktor te se ispitaio medijacijski učinak varijable. Provedbom regresijske analize u kojoj je kriterij upuštanje u *seksting*, u prvom bloku analize pokazalo se kako je činjenje nasilja preko interneta značajan prediktor kriterija ($\beta=.333$, $p<.01$). U drugom bloku analize, nakon uključivanja seksualno rizičnih ponašanja, činjenje nasilja i dalje je značajan prediktor ($\beta =.254$, $p>.01$) te se može zaključiti da se, s obzira na smanjenu vrijednost beta koeficijenta u drugom bloku analize, radi o djelomičnoj medijaciji.

5. Rasprava

U ovom se istraživanju nastojao utvrditi odnos upuštanja u *seksting*, činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta te rizičnih seksualnih ponašanja kod studenata.

Prvi problem istraživanja odnosio se na utvrđivanje raširenosti upuštanja studenata u *seksting* te doživljavanja i činjenja nasilja preko interneta na uzorku studenata. Sveukupno 60.89% sudionika poslalo je seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku i/ili sliku ili videozapis barem jednom u posljednjih godinu dana. 3.57% sudionika doživjelo je nasilje preko interneta, dok je 2.01% počinilo nasilje preko interneta. Takvi nalazi nisu u skladu s postavljenom hipotezom prema kojoj će se između 4% i 50% studenata upustiti u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i/ili slika ili videozapisa te da će se između 20 i 40% studenata upustiti u činjenje i doživljavanje nasilja preko interneta. Također su se utvrdile učestalosti i nekih drugih varijabli vezanih uz *seksting*, kao i najčešće doživljeni i počinjeni oblici nasilja preko interneta. Najčešći oblik doživljavanja nasilja preko interneta, kao i činjenja nasilja, bilo je ogovaranje (64.7% sudionika bilo je ogovarano preko interneta, dok je 77.7% ogovaralo druge). Rezultati pokazuju kako je 3.96% sudionika barem jedan oblik nasilja preko interneta doživljavalo često ili uvijek, čime spadaju u kategoriju žrtava nasilja, a 11.88% sudionika je u posljednjih godinu dana često ili uvijek činilo jedan od oblika nasilja preko interneta te spadaju u kategoriju nasilnika. 4.95% sudionika moglo se svrstati u kategoriju žrtva/nasilnik, odnosno najmanje jedan oblik nasilja učestalo su i doživljavali i činili. Što se tiče *sekstinga*, utvrđeno je kako je 67.33% sudionika primilo seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku i/ili sliku u posljednjih godinu dana, dok je 13.12% sudionika pokazalo ili prosljedilo takve poruke drugima. Takve poruke ili slike većinom su se slale osobama s kojima su sudionici u vezi, a određen broj sudionika poslao je poruke takvih sadržaja prijateljima ili osobama za koje je bilo moguće da će se s njima upustiti u ozbiljnu ili usputnu vezu. Također, utvrđene su statistički značajne razlike s obzirom na spol u uključenost u neka ponašanja vezana uz *seksting* te činjenje i doživljavanje nasilja preko interneta. Pokazalo se kako studenti, za razliku od studentica, češće primaju seksualno eksplicitne slike i/ili videozapise, kako češće prosljeđuju takve primljene poruke te kako češće čine nasilje preko interneta.

U usporedbi s prethodnim istraživanjima o učestalosti *sekstinga*, ovo istraživanje otkrilo je veći postotak sudionika uključenih u *seksting*. S obzirom na to da se u prethodnim istraživanjima (Lenhart, 2009; Temple i sur., 2012; Strassberg, McKinnon, Sustaita i Rullo, 2013; Ybarra i Mitchell, 2014) utvrdilo kako uključivanje u *seksting* raste s dobi, ovi rezultati odgovaraju toj pretpostavci: postotak tinejdžera koji se uključuju u *seksting* iz prethodnih

istraživanja manji je od postotka dobivenog ovim istraživanjem, odnosno na studentima. Međutim, postotak sudionika uključenih u *seksting* u ovom istraživanju veći je od dosadašnjih podataka za studentsku populaciju. Hudson, Fetro i Ogletree (2014) kao mogući razlog navode činjenicu da studentska populacija više koristi pametne telefone od mlađih generacija, što im olakšava pristup internetu te slanje i primanje fotografija. U prilog tome govore istraživanja koja su pokazala kako je dva puta više studenata u 2010. godini (49%-53%) posjedovalo pametni telefon u odnosu na 2009. godinu (27%), a u 2011. godini 70% studenata posjedovalo je pametne telefone (Hemmendiger, 2010, Hernandez. 2010 i Smith, 2012; prema Hudson, Fetro i Ogletree). Može se pretpostaviti da je taj trend nastavio rasti te da danas još više studenata posjeduje pametni telefon, što im olakšava uključivanje u *seksting*. S obzirom na to da je većina istraživanja na kojima se temelje pretpostavke ovog istraživanja provedena prije 2014. godine, može se pretpostaviti da je trend u razvoju tehnologije mogao utjecati na povećanje uključivanja u *seksting*.

Kada se usporede rezultati za učestalost doživljavanja i činjenja nasilja preko interneta, ti su rezultati manji u odnosu na prethodna istraživanja. Ta se razlika djelomično može objasniti nepostojanjem jedinstvene definicije nasilja preko interneta, što može dovesti do toga da se mjere različita ponašanja te u konačnici do različitih rezultata u različitim istraživanjima. U mnogim istraživanjima postavlja se definicija nasilja preko interneta kao ponavljajućeg ponašanja. Slonje, Smith i Frisén (2013) kritiziraju takve definicije pitajući se znači li to da se nasilje koje se jednom dogodilo i nije se ponovilo ne može okarakterizirati kao nasilje. Jedan od razloga za takve rezultate može biti kriterij po kojem se određuje jesu li sudionici doživjeli ili počinili nasilje: da bi se smatralo da je neki sudionik počinio nasilje, potreban je minimalno ostvaren rezultat od 44, dok je ukupni minimalni rezultat podljestvice 22, što bi značilo da je u prosjeku sudionik za svaku česticu morao zaokružiti 2 ili više. Prema tome, moguće je da se neki sudionici koji su mogli intenzivno doživjeti nekoliko oblika nasilja, a ostale ne, ne smatraju žrtvama nasilja. Za potrebe budućih istraživanja trebao bi se propitati ovaj kriterij. U prilog tome ide analiza podataka po kojoj su se sudionici, ako su barem na jednoj čestici odgovorili s „često“ ili „uvijek“, svrstavali u kategorije žrtve i nasilnika. Pri tome se pokazalo kako je 3.96% sudionika žrtve, 11.88% nasilnici, a 4.95% i žrtve i nasilnici, što su veće prevalencije nego one dobivene korištenjem kriterija po kojem ukupni rezultat sudionika mora iznositi najmanje 44 kako bi se okarakterizirali žrtvom ili nasilnikom. U budućim istraživanjima bilo bi korisno jasnije definirati vrijednosti na skali Likertovog tipa: umjesto da odgovori od 1 do 5 znače od nikad do uvijek, jasniji podaci dobili bi se kada bi svaka vrijednost označavala konkretnu čestinu, npr. od nikad, jednom u posljednjih godinu dana, preko jednom mjesečno do

svakodnevno. U tom slučaju dobili bi se jasniji podaci te bi se sudionici mogli kategorizirati u jasnije skupine, primjerice sudionici koji su samo jednom doživjeli/činili nasilje, sudionici koji su doživjeli/činili nasilje barem jednom mjesečno, koji to čine/doživljavaju svakodnevno itd. Nadalje, Dooley, Pyzalski i Cross (2009) smatraju kako se različiti oblici nasilja razlikuju s obzirom na utjecaj koji ostavljaju na žrtvu te bi se u budućim istraživanjima trebalo razmatrati kako osoba doživljava doživljeno nasilje. Primjerice, neke će osobe intenzivnije reagirati na određena ponašanja, dok će drugi na ista ponašanja reagirati manje intenzivno. Stoga bi bilo korisno kao kriterij određivanja učestalosti nasilja koristiti percepciju doživljenog nasilja.

Drugi problem ovog istraživanja jest ispitati motive upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa te posljedice istog na uzorku studenata, kao i percepciju studenata o raširenosti takvog ponašanja u njihovoj dobnoj skupini. Utvrđeno je kako sudionici najčešće navode kako je poslana poruka ili slika eksplicitnog sadržaja bila poklon partneru, kako je to bila šala te kako je to bio odgovor na ono što su dobili. Najmanje sudionika navelo je kako se upustilo u *seksting* zbog pritiska prijatelja ili partnera te kako bi bili primijećeni. Stoga hipoteza prema kojoj će se sudionici najčešće upuštati u *seksting* pod pritiskom nije potvrđena. Kada su primili seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku i/ili sliku, najčešće su se osjećali veselo, uzbuđeno i „napaljeno“ i u većini slučajeva poruke koje su izazvale takve osjećaje dobili su od svojih romantičnih partnera. Gotovo svi sudionici (90.50%) smatraju kako prilikom upuštanja u *seksting* treba biti svjestan da poruke može vidjeti više ljudi od onih kojima su poslana. Također, većina (80.30%) sudionika smatra kako slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka može imati negativne posljedice, a 69.50% smatra kako je upuštanje u *seksting* opasno. Više od dvije trećine (69.65%) sudionika smatra kako djevojke moraju biti opreznije sa slanjem seksualno eksplicitnih poruka i/ili slika i videozapisa nego dečki, a 58.21% sudionika slaže se kako seksualno eksplicitne poruke obično vidi više ljudi nego što je namjeravano. 49.5% sudionika smatra kako je slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka ili slika „napaljujuće“, a 40.50% da je to uzbudljivo. Otprilike jednak postotak sudionika smatra kako je slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka i/ili slika i videozapisa uobičajeno među djevojkama (30.35%), dečkima (30.50%) te među ljudima koje poznaju (28.22%). Kao razloge upuštanja djevojaka u *seksting* sudionici najčešće navode da je to poklon partneru, da bi se osjećale „seksi“ te kako bi dobile pažnju dečka. Kao najčešće razloge upuštanja mladića u *seksting* sudionici najčešće navode da je to poklon partneru, kako bi bili primijećeni te percipirani kao zabavni i/ili skloni flertu.

Iako su prethodno provedena istraživanja nekonzistentna te se ne može sa sigurnošću odrediti univerzalna motivacija za uključivanje u *seksting*, neka istraživanja (National

campaign to prevent teen and unplanned pregnancy i Cosmogirl.com, 2008, Dir, Coskunpinar, Steiner i Cyders, 2013 i Crofts, Lee, McGovern i Milivojevic, 2014) pokazala su kako je *seksting* dio romantičnih veza te kako se u *seksting* osobe najčešće upuštaju sa svojim romantičnim partnerima, što je pokazano i u ovom istraživanju. Sudionici su uglavnom imali pozitivne stavove i percepcije prema *sekstingu*, no ipak je većina sudionika bila svjesna opasnosti *sekstinga*, što je u skladu s istraživanjem National campaign to prevent teen and unplanned pregnancy i Cosmogirl.com (2008). Međutim, iako je većina sudionika smatrala da je *seksting* opasan i da treba biti oprezan prilikom uključivanja u njega, mnogi sudionici imali su i pozitivan stav prema *sekstingu*, odnosno smatrali su kako je upuštanje u *seksting* uzbudljivo i „napaljujuće“ te su se u velikom broju uključivali u takav oblik ponašanja. Uzmu li se u obzir brojni pozitivni osjećaji nakon primanja seksualno sugestivnog teksta i/ili slike te motiva za uključivanje u *seksting*, može se zaključiti da, iako se *seksting* opravdano smatra opasnim, zapravo ima korisnu funkciju da može poticati i/ili jačati romantične i seksualne odnose, što se treba dodatno istražiti. Zanimljiv je podatak kako više od dvije trećine (69.65%) sudionika smatra kako djevojke moraju biti opreznije sa „seksi“ tekstualnim porukama i/ili slikama i snimkama nego dečki. Takav stav ukazuje na postojanje dvostrukih standarda i u području *sekstinga*. Slične podatke pronašli su Ringrose, Harvey, Rosalind i Livingstone (2013) i Walker, Sanci i Temple-Smith (2013). Prema rezultatima njihovih istraživanja, u prakticiranju *sekstinga* postoji seksualno dvostruki standard, pri čemu se uključivanje muškaraca u *seksting* više vrednuje, a mlade se žene više vrednuju ako odbiju upustiti se u *seksting*, a ako se upuste u njega, smatraju se promiskuitetnima. Također, ako se ne upuste u *seksting*, onda su u strahu od odbijanja.

Posljednji problem bio je ispitati postoji li povezanost, i kojeg je smjera, između slanja seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i seksualno rizičnih ponašanja u stvarnom životu, kao i između slanja seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i uključivanja u nasilje preko interneta. Istraživanjem je utvrđena pozitivna umjerena korelacija između slanja seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i seksualno rizičnih ponašanja te između slanja seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta. Time je potvrđena hipoteza prema kojoj su slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i seksualno rizično ponašanje u stvarnom životu studenata, kao i slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i uključivanja u nasilje preko interneta u pozitivnoj korelaciji. Osim toga, utvrđena je slaba pozitivna korelacija za doživljavanje i činjenje nasilja

preko interneta i seksualno rizičnih ponašanja Također, dobivena je umjerena pozitivna korelacija između činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta.

Dobiveni rezultati u skladu su s prethodnim istraživanjima u kojima je otkrivena povezanost između *sekstinga* i seksualno rizičnih ponašanja (Benotsh, Snipes, Martin i Bull, 2013; Houck, i sur., 2014; Rice i sur., 2014; Hudson, Fetro i Ogletree, 2014; i Ybara i Mitchell, 2014).

Kako bi se provjerio doprinos činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta i rizičnih seksualnih ponašanja upuštanju u *seksting*, provedena je hijerarhijska regresijska analiza. Vrijednosti dobivenih rezultata pokazuju kako varijabla „Doživljavanje nasilja preko interneta“ objašnjava 9% varijance kriterija. Uvođenjem varijable „Činjenje nasilja preko interneta“ objašnjava se dodatnih 2.5% varijance kriterija, a uvođenjem varijable „Seksualno rizična ponašanja“ objašnjava se dodatnih 8.2% varijance kriterija, ukupno 19.8% varijance kriterija. Značajnim se pokazao samo kriterij „Seksualno rizična ponašanja“, dok je varijabla „Doživljavanje nasilja preko interneta“ prestala biti značajna uvođenjem prediktora „Činjenje nasilja preko interneta“, a varijabla „Činjenje nasilja preko interneta“ prestala je biti značajna uvođenjem varijable „Seksualno rizična ponašanja. Kako se „Doživljavanje nasilja preko interneta“ nije pokazalo značajnim prediktorom, posebnom regresijskom analizom utvrđeno je kako je „Činjenje nasilja preko interneta“ medijatorska varijabla te se radi o potpunoj medijaciji, što znači da „Doživljavanje nasilja preko interneta“ isključivo preko „Činjenja nasilja preko interneta“ doprinosi većem uključivanju u *seksting*. Također, kako se varijabla „Činjenje nasilja preko interneta“ nije pokazala značajnim prediktorom, posebnom regresijskom analizom utvrđeno je kako su seksualno rizična ponašanja medijatorska varijabla te se radi o djelomičnoj medijaciji, što znači da seksualno rizična ponašanja posreduju u odnosu između činjenja nasilja preko interneta i uključivanja u *seksting*. Podatak da su seksualno rizična ponašanja značajan prediktor upuštanja u *seksting* u skladu su s istraživanjima u kojima je utvrđeno da se osobe koje se upuštaju u *seksting* češće upuštaju u seksualno rizična ponašanja (Benotsch, Snipes, Martin i Bull, 2013; Houck i sur., 2014; Hudson, Fetro i Ogletree, 2014; Rice i sur., 2014; Ybarra i Mitchell, 2014). Nisu pronađena istraživanja koja istražuju povezanost upuštanja u *seksting* i činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta te bi se u budućnosti trebala ispitati takva povezanost kako bi se dobili jasniji rezultati. Također bi bilo korisno ispitati koja još ponašanja predviđaju uključivanje u *seksting* kako bi se bolje razumjela njegova priroda. Ovi podaci ukazuju na potrebu za preventivskim programima usmjerenima prema *sekstingu* koji se trebaju usmjeriti na rizična ponašanja ispitana ovim istraživanjem, a posebno na seksualno rizična ponašanja. Pri tome bi bilo poželjno izbjegavati apstinencijski pristup, već koristiti

pristup u kojem se mlade educira u sigurnijem seksu i *sekstingu*. Döring (2014) zagovara takav pristup kod preventivskih programa usmjerenima *sekstingu* i navodi kako je on važan jer može pomoći mladima da odole pritisku i potaknuti ih da prije uključivanja u *seksting* svjesno donesu odluku kada, kako i s kim se mogu upustiti u *seksting* odgovorno i konsenzualno. Pri provođenju takvih programa treba izbjegavati rodne stereotipe i krivljenje žrtve, pri čemu se mlade treba educirati o rodnoj jednakosti i dvostrukim seksualnim standardima, krivljenju žrtvi, seksualnom nasilju, nasilju u vezama i sl. Iako su mnogi mladi svjesni mogućih negativnih posljedica, i dalje se uključuju u *seksting*. Na mnogim *online* grupama tinejdžeri izmjenjuju savjete za sigurniji *seksting* (npr. slanje slika na kojima se ne vidi lice, korištenje aplikacija poput Snapchata koji automatski brišu slike nakon par sekundi) no također i upozoravaju da anonimnost nikad nije zajamčena te da se, primjerice, slika sa Snapchata, koja se na ekranu pojavljuje samo na nekoliko sekundi, može zabilježiti korištenjem opcije „screenshot“. Preventivski programi trebaju pokriti navedeni sadržaj umjesto da ga ignoriraju, upozorava Döring (2014). Također, korisno bi bilo u preventivski program usmjeren na *seksting* i nasilje preko interneta educirati mlade o medijskoj pismenosti kako bi ih se potaknulo na kritičko razmišljanje o sadržajima koje dijele na društvenim mrežama, putem istovremenih poruka i sl.

Na ovo istraživanje vežu se neka ograničenja, od kojih su neka već spomenuta u prijašnjoj raspravi. Prvo, uzorak na kojem je provedeno istraživanje prigodan je, što utječe na mogućnost generalizacije. Također, uzorak čini populacija studenata, što znači da se podaci ne mogu generalizirati na ostalu populaciju. No, ovo su svakako korisni podaci za populaciju studenata.

Podaci su prikupljeni na temelju samoiskaza sudionika koji su mogli imati iskrivljena sjećanja na događaje u posljednjih godinu dana. Također, s obzirom na to da se radi o osjetljivoj temi, moguće je i iskrivljavanje odgovora te davanje socijalno poželjnih odgovora, što je zbog prirode pitanja lako uočeno te je iz analize izbačeno 79 sudionika. Tourangeau i Yan (2007) navode kako se davanje socijalno poželjnih odgovora najčešće javlja kada se radi o osjetljivim temama poput korištenja opojnih sredstava, abortusa i seksualnih ponašanja. Davanje socijalno poželjnih odgovora može dovesti do krive interpretacije rezultata. Stoga su, kako se ne bi krivo interpretirali rezultati, iz analize izbačeni svi sudionici za koje je uočeno da su davali socijalno poželjne odgovore te čije je rezultate i bez obzira na to bilo teško interpretirati (npr. mnogi sudionici odgovorili su da nikad nisu pokazali ili prosljedili seksualno sugestivnu tekstualnu poruku, sliku ili videozapis. Nekoliko pitanja kasnije, na pitanje kome su prosljedili poruku, umjesto da odgovore da nikad to nisu napravili, odgovarali su kao da jesu). U budućim istraživanjima tako velik otpad sudionika može se pokušati spriječiti drugačijim rasporedom

pitanja. Primjerice, nakon pitanja jesu li poslali seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku, sudionike se već u idućem pitanju treba pitati da napišu kome su poslali takvu poruku ukoliko su pozitivno odgovorili. U ovom istraživanju prvo su se utvrdila ponašanja vezana uz *seksting*, a zatim popratna pitanja za svako ponašanje tako da se na neka pitanja odgovaralo i na pitanjima čak i nekoliko stranica dalje od matičnog pitanja.

Prethodno su navedeni razlozi važnosti jedinstvene definicije nasilja preko interneta, no takva potreba postoji i u području *seksinga*. Naime, Mitchell, Finkelhor, Jones i Wolak (2012) nejasno definiranje pojma *seksting* navode kao jedan od nedostataka gotovo svih istraživanja, posebno kad se sudionike pita o nagim ili polunagim slikama te o seksualno sugestivnim ili seksualno eksplicitnim slikama koje mogu biti slike nekoga s plaže, što dovodi u pitanje valjanost mnogih istraživanja, pa tako i ovoga. U ovom istraživanju pokušalo se ograditi od toga pružajući definiciju seksualno eksplicitnih slika, u istraživanju navedenih kao „seksi slike/snimke“ kako bi sudionici znali na što se misli kada ih se pita o *seksingu*. „Seksi slike/snimke“ za potrebe ovog istraživanja definirane su kao „slike ili snimke sa seksualnim sadržajima, slike/snimke na kojima si ti ili netko koga poznaš polugol ili obnažen, a snimio/la si ih sam/a ili ih je snimio/la tvoj/a prijatelj/ica ili poznanik/ca“. Iako se ovom definicijom prilično jasno dalo do znanja na što *seksting* znači, moguće je da su neki sudionici krivo interpretirali ovu definiciju te prilikom ispunjavanja upitnika imali na umu „bezazlene“ situacije, poput fotografija s plaže i sl.

Unatoč nedostacima, ovo istraživanje predstavlja prvi korak u provođenju sličnih istraživanja na području Hrvatske te doprinosi boljem razumijevanju prakticiranja *seksinga*, uključenosti studenata u nasilje preko interneta i seksualno rizičnih ponašanja, kao i odnosa tih triju varijabli. Zbog brzog napretka i činjenice da je postala sastavni dio svakodnevnice komunikacije, postoji velika potreba u praćenju takvih trendova kako bi se što bolje razumjelo ljudsko ponašanje. Osim što komunikacija putem tehnologije nosi brojne prednosti, također može služiti i kao platforma za činjenje raznih rizičnih ponašanja, od kojih se neki, poput *seksinga*, ne mogu javiti u „stvarnom životu“, odnosno bez korištenja tehnologije. Velika učestalost sudionika koji se uključuju u *seksting* i nezanemariv postotak osoba koje su priznale da su prosljedile sadržaj osobama kojima nije namijenjen upozorava kako je potrebno tom problemu posvetiti više pažnje, prvenstveno kroz preventivne programe ne samo u osnovnim i srednjim školama nego i na fakultetima. Kako bi se ispravno pristupilo u preventivnim programima, potrebno je poznavati prirodu problema te je stoga potrebno provesti još istraživanja na ovom području u Hrvatskoj. Također, bilo bi korisno ispitati odnos *seksinga* s drugim varijablama poput nasilja u vezama, korištenja opojnih sredstava i alkohola, gledanja

pornografije, prirode *sekstinga* i nasilja preko interneta u kontekstu raznih društvenih mreža i sl.

6. Zaključak

Cilj ovog rada bio je ispitati odnos upuštanja u slanje seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka, slika ili videozapisa i činjenja i doživljavanja nasilja preko interneta te rizičnog seksualnog ponašanja kod studenata. Utvrđeno je kako je ukupno 60.89% sudionika poslalo seksualno eksplicitnu tekstualnu poruku i/ili videozapis, 60.33% primilo je takav sadržaj, dok je 13.12% sudionika primljeni sadržaj prosljedilo ili pokazalo osobama kojima nije namijenjen. 3.57% sudionika doživjelo je, a 2.01% počinilo nasilje preko interneta u posljednjih godinu dana. Većina sudionika seksualno eksplicitne tekstualne poruke i/ili videozapise poslalo je svojem partneru te se najviše sudionika upustilo u *seksting* zbog šale, poklona partneru ili kao odgovor na ono što su dobili, dok je najmanje sudionika navodilo negativne razloge za upuštanje u *seksting*, poput prisile partnera ili prijatelja. Gotovo svi sudionici svjesni su opasnosti *sekstinga*, no ipak se većina upušta u *seksting*, navodeći i pozitivne ishode poput osjećaja uzbuđenosti. Utvrđene su pozitivne i umjerene korelacije između *sekstinga* i činjenja nasilja preko interneta, između *sekstinga* i doživljavanja nasilja preko interneta te između *sekstinga* i seksualno rizičnih ponašanja. Osim toga, utvrđena je slaba pozitivna korelacija između činjenja nasilja preko interneta i seksualno rizičnih ponašanja te između doživljavanja nasilja preko interneta i seksualno rizičnih ponašanja. Također, pokazalo se kako su činjenje i doživljavanje nasilja preko interneta u pozitivnoj i umjerenj korelaciji. Hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je kako su seksualno rizična ponašanja značajan prediktor uključivanja u *seksting*. Doživljavanje nasilja preko interneta nije se pokazalo značajnim prediktorom upuštanja u *seksting* zbog medijacijskog utjecaja činjenja nasilja, a činjenje nasilja preko interneta nije se pokazalo značajnim prediktorim upuštanja u *seksting* zbog medijacijskog utjecaja seksualno rizičnih ponašanja.

7. Literatura

- Aricak, T., Syahhan, S., Uzunhasanoglu, A., Saribeyoglu, S., Ciplak, S., Yilmaz, N. i Mammedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *Cyberpsychology and behavior*, 11(3), 253-261.
- Babić Čikeš, A., Milić, M., Šincek, D. i Tomašić Humer, J. (2016). *Priručnik za prevenciju nasilja preko interneta*. Osijek: Filozofski fakultet.

- Bailey, J. i Hanna, M. (2011). The gendered dimensions of sexting: assesing the applicability of Canada's child pornography provision. *Canadian journal of women and the law*, 23(2), 405-441.
- Benotsch, E.G., Snipes, D. J., Martin, A. M. i Bull, S. S. (2013). Sexting, substance use and sexual risk behavior in young adults. *Journal of adolescent health*, 52, 307-313.
- Beran, T. i Li, Q. (2007). The relationship between cyberbullyng and school bullying. *Journal of student wellbeing*, 1(2), 15-33.
- Bilić, V., Buljan Flander, G. i Rafajac, B. (2014). Life satisfaction and scool performance of children exposed to classic and cyber peer bullying. *Collegium Antropologicum*, 38(1), 21-29.
- Crofts, T., Lee, M., Mc Govern, A. i Milivojevic, S. (2014). Sexting and young people. *Legaldate*, 26(4).
- Dehue, F., Bolman, C. i Vollink, T. (2008). Cyberbullying: Youngsters' experiences and parental perception. *Cyberpsychology and behavior*, 11(2), 217-223.
- Dir, A. L., Coskunpinar, A., Steiner, J. L. i Cyders, M. A. (2013). Understanding differences in sexting behaviors across gender, relationship status, and sexual identity, and the role of expectancies in sexting. *Cyberpsychology, behavior and social networking*, 16(8), 568-574.
- Dooley, J. J., Pyzalski, J. i Cross, D. (2009). Cyberbullying versus face-to-face bullying: A theoretical and conceptual review. *Journal of psychology*, 217(4), 182-188.
- Döring (2014). Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting? *Cyberpsychology Journal of Psychosocial Research in cyberspace*, 8(1), article 1. doi: 10.5817/CP2014-1-9.
- Drouin, M., Vogel, K. M., Surbey, A. i Stills, J. R. (2013). Let's talk about sexting, baby: Computer-mediated sexual behaviors among young adults. *Computers in human behavior*, 29, 125-130.
- Drouin, M., Ross, J. i Tobin, E. (2015). Sexting A new digital vehicle for intimate partner aggression? *Computers in human behavior*, 50, 197-204.
- Duvnjak, I., Jukić, R., Milić, M., Ručević, S., Šincek, D. i Tomašić Humer, J. (u tisku). *Izveštaj istraživanja: Safer centre Croatia: Making Internet a good and safe place (CEF-TC-2014-1 005)*. Osijek: Filozofski fakultet.
- Đuraković, S. J., Šincek, D. i Tomašić Humer, J. (2014). Prikaz skale doživljavanja/činjenja nasilja preko interneta i rezultata primjene te skale na vinkovačkim srednjoškolicima. *Život i škola*, 32(2), 61-74.
- Englander, E. K. (2012). Spinning our wheel: Improving our ability to respond to bullying and cyberbullying. *Child and adolecent psychiatric clinic of North America*, 21, 43-55.
- Gahagan, K., Vatarlaus, J. M. i Frost, L. R. (2016). College student cyberbullying on social networking sites: Conceptualization, prevalence, and perceived bystander responsibility. *Computers in human behavior*, 55, 1097-1105.
- Gordon-Messer, D., Bauermeister, J. A., Grodzinski, M. L. I. S. i Zimmerman, M. (2013). Sexting among young adults. *Journal of adolescent health*, 52, 301-306.
- Hinduja, S. i Patchin, J. (2008). Cyberbullying: An exploratory analysis of factors to offending and victimization. *Deviant behavior*, 29, 129-156.
- Houck, C. D., Barker, D., Rizzo, C., Hancock, E., Norton, A. i Brown, L. K. (2014). Sexting and sexual behavior in at-risk adolescents. *Pediatrics*, 133(2), 276-282.
- Hudson, H. K. (2011). *Factors affecting sexting behaviors among selected undergraduate students. A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the doctor*

- philosophy in Education degree with a concentration in Health education.* Southern Illinois university Carbondale: Department of Health education and Recreation in the Graduate school.
- Hudson, H. K., Fetro, J. V i Ogletree, R. (2014). Behavioral indicators and behaviors related to sexting among undergraduate students. *American journal of health education*, 45, 183-195.
- Jones, L. M., Mitchell, K. J.i Finkelhor,D. (2013). Online harassment in context: Trends from three Youth Internet safety surveys (2000,2005, 2010). *Psychology of violence*, 3(1), 53-69.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2nd ed.). New York: Guilford Press.
- Kopecki, K. (2014). Cyberbullying and other risks of Internet communication focused on university students *Procedia: Social and behavioral sciences*, 112, 260-269.
- Kraft, E. M. i Wang, J. (2010). An exploratory study of the cyberbullying and cyberstalking experiences and factors related to victimization of students at a public liberal arts college. *International journal of technoethics*, 1(4), 74-91.
- Lenhart, A. (2009). *Teens and sexting: How and why minor teens are sending sexually suggestive nude or nearly nude images via text messaging.* Pew Internet & American life project.
- Li Q. (2010). Cyberbullying in highschools: A study of students' behavior and beliefs about this new phenomenon. *Journal of aggression, maltreatment and trauma*, 19(4), 372-392.
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D., Jones, L. M. i Wolak, J. (2012). Prevalence and characteristics of youth sexting: a national study. *Pediatrics*, 129(1), 1-8.
- Notar, C. E., Padgett, S. i Roden, J. (2013). Cyberbullying: A review of the literature. *Universal journal of educational research*, 1(1), 1-9.
- Pinchot, J. L. i Pullet, K. L. (2013). Social networking: Friend or foe? A study of cyberbullying at a university campus. *Issues in information system*, 14(2), 174-181.
- Reyns, B. W., Burek, M. W., Henson, B. i Fisher, B. S. (2011). The unintended consequences of digital technology: exploring the relationship between sexting and cybervictimization. *Journal of crime and justice*, 1-17.
- Rice, E., Gibbs, J., Winetrobe, H., Rhoades, H., Plant, A., Montoya, J. i Kordic, T. (2014). Sexting and sexual behavior among middle school students. *Pediatrics*, 134(1), 21-28.
- Ringrose, J., Harvey, L., Rosalind, G. i Livingstone, S. (2013). Teen girls, sexual double standards and 'sexting': gendered value in digital image exchange. *Feminist theory*, 14(3), 305-323.
- Ručević, Ajduković i Šincek (2009). Razvoj upitnika samoiskaza rizičnog i delikventnog ponašanja mladih (SRDP-2007). *Kriminologija i socijalna integracija*, 17(1), 1-96.
- Salcido Carter, L. (2012). *Effective responses to teen sexting: A guide for judges and other professionals.* Futures without violence.
- Schenk, A. M. i Fremouw, W. J. (2012). Prevalence, psychological impact and coping of cyberbully victims among college students. *Journal of school violence*, 11, 21-37.
- Slonje, R., Smith, P. K. i Frisé, A. (2013). The nature of cyberbullying, and strategies for prevention. *Computers in human behavior*, 29(1), 26-32.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russel, S. i Tippet, N. (2008). Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of child psychology and psychiatry*, 49(4), 376-385.

- Stanley, N., Barter, C., Wood, M., Aghtaie, N., Larkins, C., Lanau, A. i Carolina Överlien, C. (2016). Pornography, sexual coercion and abuse and sexting in young people's intimate relationships: A European study. *Journal of interpersonal violence*, 2016, 1-26.
- Strassberg, D. S., McKinnon, R. K., Sustaita, M. A. i Rullo, J. (2013). Sexting by highschool students: An exploratory and descriptive study. *Archives of sexual behavior*, 42(1), 15-21.
- Šincek, D., Tomašić Humer, J. i Duvnjak, I. (2015). Navike korištenja interneta i njihova uloga u doživljavanju neugodnih iskustava na internetu. U: Orel, M. (Ur.), *EDUvision 2015 „Modern approaches to teaching coming generations“* (143-156). Ljubljana: EDUvision.
- The national campaign to prevent teen and unplanned pregnancy i Cosmogirl.com (2008). *Sex and tech survey of teens and young adults*. Preuzeto 25. ožujka 2015. s https://thenationalcampaign.org/sites/default/files/resource/primarydownload/sex_and_tech_summary.pdf
- Tourangeau, R. i Yan, T. (2007). Sensitive questions in surveys. *Psychological bulletin*, 133(5), 859-883.
- Temple, J. R., Paul, J. A., Van den Berg, P., Le, V. D., McElthany, A. i Temple, B. W. (2012). Teen sexting and its association with sexual behaviors. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 166(9), 828-833.
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in human behavior*, 26, 277-287.
- Valkenburg, P. M. i Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities and risks. *Journal of adolescent health*, 48, 121-127.
- Van Ouytsel, J., Ponnet, K. i Walrave, M. (2014). The associations between adolescents' consumption of pornography and music videos and their sexting behavior. *Cyberpsychology, behavior and social networking*, 17(12), 1-7.
- Van Ouytsel, J., Van Gool, E., Ponnet, K. i Walrave, M. (2014). Brief report: The association between adolescents' characteristics and engagement in sexting. *Journal of adolescence*, 37, 1387-1391.
- Walker, S., Sanci, L. i Temple-Smith, M. (2013). Sexting: Young women's and men's views on it's nature and origins. *Journal of adolescent health*, 52, 697-701.
- Wysocki, K. D. i Childers, C. D. (2011). 'Let my fingers do the talking': Sexting and infidelity in cyberspace. *Sexuality and culture*, 15(3), 217-239.
- Wolak, J. i Finkelhor, D. (2011). *Sexting: A typology*. Durham, NH: Crimes against children research center
- Wood, M., Barter, C., Stanely, N., Aghtaie, N. i Larkins, C. (2015). Images across Europe: The sending and receiving of sexual images and associations with interpersonal violence in young people's relationships. *Children and youth services review*, 59, 149-160.
- Ybarra, M. L. i Mitchell, K. J. (2004). Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, Internet use and personal characteristics. *Journal of adolescence*, 27(3), 319-336.
- Ybarra, M. L. i Mitchell, K. J. (2014). „Sexting“ and its relation to sexual activity and sexual risk behavior in a national survey of adolescents. *Journal of adolescent health*, 55(6), 757-764.